

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Критички осврт на институт реорганизације у
Републици Србији
(мастер рад)**

Ментор:

Проф. др. Милена Јовановић Zattila

Студент:

Јелена Антић

M046/14-O

Ниш, 2016.

САДРЖАЈ:

УВОД	1
1. ПОЈАМ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА	3
2. ЗНАЧАЈ И ЦИЉЕВИ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ	5
3. ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ИНСТИТУТА РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ.....	7
4. ВРСТЕ РЕОРГАНИЗАЦИЈА СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА	9
4.1. Поступак формалне реорганизације.....	9
4.2. Поступак неформалне реорганизације.....	11
4.3. <i>Prepack</i>	13
5. ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ ПОСТУПКА РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	18
5.1. Начела стечајног поступка	18
5.2. Ток поступка по Закону о стечају	21
5.2.1. Подношење плана реорганизације	21
5.2.2. Садржина плана реорганизације.....	24
5.2.3. Претходни поступак.....	27
5.2.4. Гласање о плану и његово усвајање	29
5.2.5. Потврђивање плана реорганизације	31
5.2.6. Спровођење плана реорганизације	34
5.2.7. Надзор над спровођењем плана реорганизације	36
5.3. Стање домаћег стечајног законодавства	38
6. РЕОРГАНИЗАЦИЈА СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА У ПРАКСИ	50
6.1. Искуства у спровођењу реорганизације у Републици Србији	50
6.2. Друга упоредноправна искуства	54
6.2.1. Поступак реорганизације у САД	54
6.2.2. Поступак реорганизације у Немачкој.....	57
6.3. Последице (не)успешне реорганизације	59

7. ПРЕТПОСТАВКЕ УСПЕШНЕ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ	60
7.1. Адекватно уређено стечајно законодавство	61
7.2. Успостављен ефикасан институционални и регулаторни оквир.....	62
7.3. Процена целисходности спровођења реорганизације	64
7.4. Концепт плана реорганизације	65
8. ЗАКЉУЧАК	68
СПИСАК КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ.....	71
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ.....	75
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА	77
ПРИЛОЗИ.....	78

УВОД

Предмет овог рада јесте критичко сагледавање института реорганизације, са теоријског и практичног аспекта, са кратким освртом на релативно нов институт *Prepack*. Биће извршена упоредна анализа неколико различитих модалитета финансијског реструктурирања привредних субјеката, у циљу истицања њихових предности и недостатака. Претпоставка испитивања овог института са практичног аспекта јесте и упознавање са током његовог историјског развоја али и актуелним стањем стечајног законодавства. Нарочиту пажњу ћемо посветити приказивању реалног начина функционисања института реорганизације у Србији. Коначно, покушаћемо да адекватно одговоримо питањима и проблемима који су се искристалисали у пракси.

Идеја о реорганизацији стечајног дужника јавила се као одговор на проблем ликвидације привредних субјеката услед економске кризе светских размера. Реорганизација стечајног дужника је релативно нов институт, узимајући у обзир чињеницу да су поједине правне институте познавали још стари Римљани.

Уређење института реорганизације најпре су извршиле земље са јаким и развијеним привредним системом. Наиме, одрживост пословања привредних субјеката у једној земљи, како државних тако и приватних, од великог је значаја за читав њен привредни систем. Институционализација реорганизације у данашњем смислу, учињена је 1978. године у САД, када је донет *Bankruptcy Reform Act*, а институт реорганизације постављен и разрађен у поглављу 11. Управо на овај закон ће се угледати законодавци великог броја земаља приликом уређења овог института. Како је ова област стечајног права још увек у фази развоја, примећујемо да модерна стечајна законодавства у великој мери посвећују пажњу уређењу овог института. У том смислу морамо похвалити активности домаћег законодавца усмерене на утемељење и разраду овог института у Закону, а у циљу прилагођавања постојећих решења потребама праксе.

Основни мотив постојања института реорганизације усмерен је на спречавање престанка привредних друштава.¹ Предности поступка реорганизације над поступком банкротства, намећу се тумачењем законског одређења појма реорганизације. Прво, сама могућност спровођења поступка реорганизације улива наду у опстанак одређеног

¹ М. Јовановић Zattila, *Повериоци у стечају*, Београд, 2003, стр. 2.

правног субјекта који послује са финансијским тешкоћама. Рерганизација такође омогућава повериоцима учешће у доношењу рационалних решења за намирење њихових потраживања и остваривање повољнијег намирења од оног који би остварили у поступку банкротства. Треће, опстанак, односно гашење привредних субјеката, зависно од опредељења за ток стечајног поступка, оставља утицај на читаву националну економију. У том смислу може се говорити о циљу коме се тежи у поступку реорганизације, а то је остваривање највеће могуће користи за све субјекте чије интересе дотиче овај поступак. Мада из угла поверилаца поступак банкротства често делује прихватљивије од реорганизације, план реорганизације не сме предвидети неповољније намирење потраживања поверилаца од оног које би они остварили у поступку банкротства. Схватање реорганизације као института који првенствено штити интерес дужника, може се објаснити повременим злоупотребима. Подношење плана реорганизације може бити искоришћено у циљу пролонгирања банкротства и на тај начин оштетити повериоце. Стога је присутно генерално мишљење да је поступак банкротства фокусиран на заштиту интереса поверилаца, док је реорганизација поступак који више одговара интересима дужника. Поменули смо још једну значајну функцију реорганизације, а то је допринос укупној економској ситуацији једне државе. Из тог разлога, када су у питању привредно неразвијене земље, нарочито је значајно увођење института реорганизације у стечајно законодавство и давање подстицаја од стране државе у том правцу.

Оквири овог рада обухватиће одговоре на питања која су се искристалисала у пракси, нарочито у периоду од доношења Закона о стечају 2009. године до данас. Притом ћемо заслужено место у тексту посветити изменама и допунама овог Закона, извршеним 2014. године. Централни део рада заузима област која се односи на досадашњу праксу у спровођењу поступка реорганизације, а велика важност је придата и одељку који приказује стање домаћег стечајног законодавства које директно утиче на ефикасност стечајних поступака, укључујући и поступак реорганизације. Коначно, као резултат претходних разматрања, издвојићемо основне претпоставке које чине темељ успешне реорганизације.

1. ПОЈАМ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

Под реорганизацијом се подразумева намирење поверилаца према усвојеном плану реорганизације и то редефинисањем дужничко-поверилачких односа, статусним променама дужника или на други начин предвиђен планом реорганизације.² Овакво одређење појма реорганизације у Закону је свеобухватно, с обзиром на то да садржи три битна елемента реорганизације – њен циљ (намирење поверилаца), средство намирења (свако средство осим уновчења целе имовине) и основ (план реорганизације).³

Реорганизација се може сагледати са више аспеката: са аспекта правног стања дужника, са аспекта процедуре, као и са аспекта функције реорганизације и њеног циља. У материјалном смислу реорганизација представља правно стање у коме се налази дужник који послује са извесним финансијским тешкоћама, чије се превазилажење предвиђа подношењем плана реорганизације. У формалном смислу, реорганизација је поступак у коме се врши редефинисање односа са повериоцима и организационе промене предвиђене планом реорганизације. Са становишта функције коју врши, реорганизација јесте институт за регулисање правних односа инсолвентног дужника и његових поверилаца.⁴

Институт реорганизације уређен је стечајним законодавством које предвиђа реорганизацију и банкротство као два различита пута за спровођење стечајног поступка. У Закону о стечају можемо приметити јединство начела на којима се базирају оба ова поступка, упркос њиховим различитим циљевима. Сврха поступка реорганизације, за разлику од стечаја, јесте реконструисање пословних финансија тако да компанија може наставити да послује, гарантовањем радних места запосленима, а повериоцима и акционарима исплату потраживања. Ради се о преуређењу дужника у функционалном и организационом смислу, са циљем привредног опоравка дужника који је економски оправданији од банкротства компаније.⁵

Главни акт у поступку реорганизације који одређује судбину стечајног дужника је План реорганизације, који представља договор стечајног дужника и његових поверилаца, а потврђен је од стране Привредног суда. Специфична је, свакако, двојна правна природа

² Чл. 1 Закона о стечају, (Сл. Гласник РС бр. 104/2009)

³ С. Спасић, *Предрасуде о стечајној реорганизацији у Србији*, Заједничка конференција INSOL Europe и Агенције за лиценцирање стечајних управника Републике Србије, Београд, 2007, стр. 50.

⁴ М. Јовановић Zattila, *op. cit.*, стр. 5-6.

⁵ М. Јовановић Zattila, *Реорганизација или корпоративна рехабилитација као стечајна алтернатива, Хармонизација стечајног права и нови закон о стечајном поступку*, Ниш, 2006, стр. 223

плана реорганизације који чине споразум поверилаца који су прихватили план и принуда за оне који су се негативно изјаснили поводом плана.⁶ Ове чињенице остављају простора за различита схватања његове правне природе, те га једна група аутора сматра уговором, а друга група судским актом. План реорганизације пружа широке могућности за дефинисање статуса стечајног дужника, уколико се појави могућност опстанка тог субјекта и уколико се поступак реорганизације успешно спроведе.⁷

Одредбе Закона о стечају, иако претежно императивног карактера, остављају слободу креаторима планова реорганизације у погледу избора и комбиновања мера реорганизације, не ограничавајући их листом мера наведеном у Закону. Креатори планова реорганизације морају имати у виду двоструки циљ овог акта. Прво, план реорганизације мора да предвиди начин редефинисања дужничко-поверилачких односа који ће омогућити намирење поверилаца повољније од оног које би се остварило у поступку банкротства. Друго, план често садржи мере чији ће задатак бити спровођење одговарајућих организационих промена, чији је крајњи циљ успостављање финансијске стабилности и наставак пословања привредног субјекта, а које морају бити реалне и изводљиве.

У највећем броју случајева стечајни дужник ће у поступку реорганизације, поред редефинисања дужничко-поверилачких односа, извршити и одговарајуће организационе промене. Све промене морају бити извршене у циљу повећања ефикасности и профитабилности организације, у складу са конкретним задацима који се желе остварити, и морају бити засноване на резултатима анализе свеукупног окружења у коме се врши пословање. Ипак, организационе промене захтевају дуготрајно планирање, праћење промена у окружењу, истраживање тржишта, анализу ефикасности постојеће структуре и њених делова, дефинисање жељених циљева и друго. У процесу реорганизације често недостаје и времена и средстава за све то. Стечајном дужнику су неопходне брзе и тренутно изводљиве промене које брзо доносе очекиване резултате у виду повећања профитабилности а процес опоравка организационе структуре треба спроводити након испуњења плана реорганизације и успостављања финансијске стабилности.⁸ Да би било могуће препознати неуспех у реализацији плана и благовремено реаговати, потребно је у самом плану дефинисати критеријуме за праћење

⁶ М. Јовановић Zattila, *op. cit.*, стр. 2.

⁷ М. Јовановић Zattila, В. Чоловић, *Стечајно право*, Ниш, 2013, стр. 166.

⁸ В. Малбашић, *Реорганизација као мера за спречавање стечаја*, Београд, 2005, стр. 56.

успешности реализације као и механизме за превазилажење последица одступања од првобитно планираних резултата.⁹

2. ЗНАЧАЈ И ЦИЉЕВИ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ

Закон о стечају на недвосмислен начин одређује циљ стечаја као "најповољније колективно намирење стечајних поверилаца остваривањем највеће могуће вредности стечајног дужника, односно његове имовине."¹⁰ Имајући у виду да се стечајни поступак може спровести реорганизацијом или банкротством, закључујемо да ова одредба представља полазну основу приликом спровођења и једног и другог поступка. У прилог оваквом схватању циља реорганизације иде и законско дефинисање реорганизације као намирења поверилаца према усвојеном плану и то редефинисањем дужничко-поверилачких односа, статусним променама дужника или на други начин који је предвиђен планом реорганизације.¹¹ Дакле, Закон не говори изричито о наставку пословања привредног субјекта као једном од циљева реорганизације. Ово вероватно из разлога што постоје други механизми за спровођење организационих промена у привредном субјекту, а реорганизација у стечајном поступку се спроводи у прецизно одређеним условима, односно у случају постојања стечајног разлога. То значи да уколико не постоји ниједан од законом предвиђених стечајних разлога, нема основа за отварање стечајног поступка, па ни за спровођење реорганизације. Законодавац на овај начин јасно ставља до знања да се реорганизација стечајног дужника покреће услед немогућности намирења потраживања поверилаца.

На питање значаја реорганизације стечајног дужника најјасније ћемо одговорити кратким приказом следећих примера. Први специфичан случај односи се на отварање стечајног поступка над компанијом која има висок ниво тзв. неопипљиве активе. У последње време се често могу уочити случајеви да су некад веома успешне компаније, због промењених услова на светском тржишту (пад тражње, раст трошкова, немогућност коришћења економије обима), запале у финансијску кризу и у опасност да буду угашене, али још увек имају препознатљиву робну марку и висок ниво квалитета производа. Јасно је да би у овим случајевима продаја имовине и ликвидација била изузетно непрактично решење, а да су предности реорганизације или продаје стечајног дужника као целине очигледне. Други пример представљају мање компаније које се баве услугама новијег

⁹ Д. Рањеловић, *Најчешћа питања из праксе стечајног управника*, у: *Стечајни инструктор* бр. 1, Београд, 2014, стр. 144.

¹⁰ Чл. 2. Закона о стечају РС (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

¹¹ Чл. 1. Закона о стечају РС (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

типа (интернет) код којих највећи део пословног потенцијала чине стручност, знање, способност и идеје запослених, док на другој страни оне поседују основна средства и опрему релативно мале укупне вредности која убрзано застарева (р.ачунари и остала електронска опрема). Поставља се питање да ли би се продајом ове имовине кроз стечајни поступак уопште могли намирити повериоци у износу који би за њих био прихватљив.¹²

Имајући у виду наведено, модерна стечајна законодавства не почивају на ликвидацији и елиминацији инсолвентних привредних субјеката, већ на њиховој реорганизацији у циљу наставка пословања.¹³ Значај увођења института реорганизације у стечајно право може се сагледати са аспекта поверилаца, дужника и државе.

а) *Интереси стечајних поверилаца.* Наводимо повериоце као први субјект чији се интереси штите у стечајном поступку јер се сама идеја његовог спровођења родила из потребе за измирењем обавеза према повериоцима и њиховом заштитом у случају несолвентности дужника. Управо из тог разлога често се закључује да је поступак банкротства више усмерен ка заштити интереса поверилаца, док институт реорганизације придаје велику важност и потребама стечајног дужника и државе. Ипак, да поступак реорганизације не фаворизује стечајног дужника, видимо из законске одредбе која условљава спровођење поступка реорганизације постојањем могућности намирења потраживања на начин који је повољнији за повериоце у односу на банкротство.

б) *Интереси стечајног дужника.* За стечајног дужника остварење плана реорганизације значи опстанак у привредном животу заобилажењем негативних последица стечајног поступка. За акционаре и остале улагаче значи гаранцију да њихови улози неће пропасти, за запослене да им неће престати радни однос који, као последица, наступа *ex officio* отварањем стечајног поступка.¹⁴

в) *Економски интерес државе.* И са овог становишта закључујемо да бројне околности иду у прилог фаворизовању реорганизације у односу на банкротство. Ако посматрамо економско и финансијско стање земље у транзицији можемо уочити чињенице које

¹² В. Малбашић, *Реорганизација као мера за спречавање стечаја*, Београд, 2005, стр. 16-17.

¹³ S. A. Riesenfeld, *Rehabilitation and reorganization of insolvent estates*, <http://www.britannica.com/topic/bankruptcy/Rehabilitation-and-reorganization-of-insolvent-estates>

¹⁴ М. Јовановић Zattila, *Реорганизација или корпоративна рехабилитација као стечајна алтернатива*, у: *Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку*, Ниш, 2006, стр. 223.

указују на то да би реорганизација била прихватљивија опција за већину случајева. Дobar пример је спровођење стечајног поступка над великим привредним субјектом који има огромне дугове, али са друге стране поседује земљиште, некретнине, машине, опрему, возила и осталу активу релативно велике вредности. Велико питање је да ли је тржиште ових земаља способно да апсорбује и на продуктиван начин искористи толика средства која се ослобађају приликом продаје имовине кроз стечајни поступак.¹⁵ Општа неликвидност представља и даље један од основних проблема привреде. Проблем неликвидности привреде одражава се и на банкарски сектор у виду растућег учешћа лоших кредита у укупним одобреним кредитима. Последица је повећан опрез и аверзија банака према ризику, поштравање услова кредитирања и успоравање кредитне активности. Крајњи резултат је генерално успоравање привредне активности.¹⁶ Због тога је важно да стечајно законодавство обезбеди брзо и ефикасно спровођење овог поступка од стране судова, равноправан положај свих поверилаца и да служи као практично помоћно средство за наплату потраживања.¹⁷ Регулисање овог питања је нарочито значајно за инвеститоре који желе поуздане информације на који начин и којом брзином ће им се вратити уложено. Тако они најбоље могу да процене ризик инвестирања. Један од циљева стечајног законодавства свакако је стварање повољнијег правног оквира за нове инвестиције и улагања која би довела до јачања и ревитализације привреде, а што све суштински води приближавању наше привреде условима који се у фази придруживања Европској унији од нас очекују.¹⁸

3. ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ИНСТИТУТА РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ

Идеја о заштити поверилаца је веома дуга и протеже се у најстарије античко доба. Трагове налазимо у старим законима и сачуваним документима у којима се може уочити тежак положај дужника. У старо доба неплаћање дуга сматрало се деликтом,¹⁹ а таква свест је резултирала нецелисходним поступцима. Настанку института стечаја и реорганизације претходила је дуготрајна пракса извршења на личности дужника (персонална егзекуција). Најпре се извршењем потраживања сматрало лишавање живота

¹⁵ В. Малбашић, *op. cit.*, Београд, 2005, стр. 16.

¹⁶ Привредна комора Србије, *Проблеми и ограничења у примени унапред припремљеног плана реорганизације*, у: *Стечајни инструктор* бр. 1, Београд, 2014, стр. 118.

¹⁷ Д. Костовски, *Нека актуелна питања у развоју стечајног законодавства у Републици Македонији*, *Хармонизација стечајног права и нови закон о стечајном поступку*, Ниш, 2006, стр. 76

¹⁸ Коментар Закона о изменама и допунама закона о стечају, *Сл. гласник РС* бр. 83/2014

¹⁹ Н. Мојовић, *Venditio bonorum у римском праву и проблем стечаја у историји*, у: *Хармонизација стечајног права и нови закон о стечајном поступку*, Ниш, 2006, стр. 10

дужника, да би следећи корак ка реалној егзекуцији подразумевао претварање дужника у роба, како би му се овај својим радом одужио.²⁰ Рационализација у погледу начина измиривања дугова праћена је свешћу о нецелисходности персоналне егзекуције, јер се на тај начин наноси штета и једној и другој страни. У овом случају, циљ се састојао искључиво у одмазди, док циљ стечајног поступка подразумева, пре свега, намирење потраживања поверилаца. Суштински, банкротство (ликвидација стечајног дужника) представља алтернативу погубљењу дужника, док се реорганизација јавља као алтернатива дужничком ропству. Хамурабијев законик у члану 117. изричито говори о постојању такве праксе, односно наводи да ће онај ко се задужи, бити обавезан да служи у кући повериоца три године, да би у четвртој години постао слободан.²¹

Занимљиво је да се потреба за уређењем стечајног законодавства јавља само у кредитном систему, што је карактеристика модерних тржишта, јер када би учесници на тржишту прибављали добра и услуге само путем готовине или трапом тада не би постојао дуг па самим тим ни потреба за стечајем.²² Развој стечајног законодавства у данашњем смислу, започео је у 16. веку у тада најразвијенијим трговачким областима Европе. Прва правила у форми Закона о стечају је донела градска власт Антверпена, у Холандији, 1515. године, који је тада био центар светске трговине, са циљем спречавања банкротства дужника са територије Холандије.²³

Тек крајем 19. века и тридесетих година прошлог века услед велике депресије, уместо ликвидације стечајног дужника као одговора на лоше економске прилике, јавила се идеја реорганизације стечајног дужника који би под одређеним условима настављао са пословањем. Да подсетимо, у периоду привредног и економског просперитета није придаван велики значај овом питању, јер последице ликвидација привредних субјеката нису остављале дубок траг. Још бисмо напоменули да идеја о рехабилитацији стечајног дужника јесте стара, али је у стечајну регулативу увођена постепено, кроз поједине институте попут преузимања дуга и принудног поравнања. Оно што повезује ове институте са реорганизацијом јесте заједнички циљ – наставак пословања дужника уз редефинисање дужничко-поверилачких односа. Највећи допринос институционализацији овог инструмента стечајне и уопште економске политике, дао је *Bankruptcy Reform Act* донет 1978. године, са каснијим изменама, у Сједињеним

²⁰ Н. Мојовић, *op. cit.*, стр. 6

²¹ Н. Мојовић, *ibid.*, стр. 3

²² М. Falke, *Insolvency law reform in transition economies*, Berlin, 2003, str. 35

²³ В. Малбашић, *op. cit.*, Београд, 2005, стр. 17.

Америчким државама. Поглавље број 11 овог закона регулише поступак реорганизације као равноправан поступку банкротства који је регулисан у поглављу број 7. Овај закон дао је импулс правном регулисању реорганизације у привредним системима највећег броја земаља.²⁴

4. ВРСТЕ ПОСТУПАКА РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

У овој области ћемо изложити карактеристике различитих модела реорганизације и покушати да одговоримо на питање у којој ситуацији је најадекватнији одређени модел. Како се за наведене институте користе различити називи, најрадије ћемо их подвести под појам финансијског опоравка, јер је овако широка формулација најобухватнија. Поделу ових поступака можемо извршити, између осталог, према тренутку покретања, и то на: поступак формалне реорганизације, поступак неформалне реорганизације и поступак реорганизације по унапред припремљеном плау (*Prepack*). Формалном реорганизацијом називамо поступак реорганизације регулисан Законом о стечају, за који се подносилац плана опредељује након покренутог стечајног поступка, у Законом одређеном року. Такозвана неформална реорганизација односи се на појам финансијског реструктурирања, институт који је уређен посебним законом,²⁵ а *Prepack* је у теорији познат као хибридни модел реорганизације стечајног дужника који је настао са циљем превазилажења недостатака првог и другог модела.

4.1. Поступак формалне реорганизације

Одређивање овог поступка као формалне или обичне реорганизације указује на постојање традиције у његовој примени. Код нас је реорганизација уведена у стечајно законодавство релативно скоро, Законом о стечајном поступку из 2005. године. Реорганизација се спроводи у судском поступку са циљем рехабилитације привредног субјекта у финансијским невољама и намирања његових поверилаца.²⁶ Поступак се покреће и води пред надлежним судом код кога се формирају органи стечајног поступка.²⁷ Они врше одговарајуће стечајне радње, доносе одлуке из своје законом установљене надлежности и на тај начин утичу на ток стечајног поступка.²⁸ Главни недостаци формалне реорганизације огледају се у дужини трајања и висини трошкова

²⁴ В. Малбашић, *op. cit.*, у: Српски економски форум, Београд 2005.

²⁵ Закон о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава (*Сл. гласник РС* 36/2011)

²⁶ М. Дукић-Мијатовић, *Предлог плана реорганизације у светлу законских процедура стечајних закона у региону*, Право и привреда, бр. 4-6, Београд, 2011, стр. 361

²⁷ Стечајни органи се, према улози у поступку, могу поделити на судске, поверилачке и дужничке.

²⁸ Д. Миленовић, *Стечајни управник*, у: Право и привреда, бр. 7-9, Београд, 2010, стр. 258

поступка. Наиме, тзв. судска реорганизација може трајати годинама, а законски рок за извршење плана реорганизације јесте пет година. Самим тим што се поступак одвија пред судом, трошкови могу бити прилично велики, како у односу на неформалну реорганизацију, тако и у односу на реорганизацију по унапред припремљеном плану.

Поступак реорганизације је Законом о стечају предвиђен као један од два могућа начина спровођења стечајног поступка. Верујемо да је идеја законодавца равноправност поступака банкротства и реорганизације, што значи да ниједан од њих нема приоритет, већ се у сваком конкретном случају субјекти поступка опредељују за ток поступка у правцу банкротства или реорганизације. Значајне измене и допуне које су извршене последњих година у области реорганизације могу створити подстицаје за спровођење овог поступка, што би свакако било позитивно с обзиром на стање српске привреде. Ипак, најважније је донети рационалну одлуку, макар она водила и банкротству.

Пракса спровођења реорганизације у Србији, током једне деценије, није показала нарочито добре резултате, и углавном су се покренути поступци ипак завршавали банкротством. Разлоге за лоше искуство можемо наћи на више страна, а као најзначајније и најчешће навели бисмо злоупотребу поступка реорганизације у циљу пролонгирања банкротства и ликвидације привредног субјекта; подношење нереалних планова реорганизације, као последицу нестручности; прекасно подношење плана реорганизације, када се стечајни дужник налази у великим финансијским проблемима приликом пословања, тако да реално нема места његовој санацији и др. Ипак, овакве резултате примене института реорганизације морамо приписати и релативно краткој пракси у спровођењу реорганизације у нашој земљи. Новоуведени институт, нарочито ако је преузет из законодавства земље чији се услови драстично разликују од наших, мора проћи период прилагођавања овдашњим условима и потребама.

Развој стечајног законодавства у области реорганизације показао се као врло прогресиван. Стога нам се чини да је прескочена читава једна етапа у регулисању и примени "обичне" реорганизације када се дошло на идеју увођења новог института у наше стечајно законодавство – унапред припремљеног плана реорганизације. Хибридни поступак по унапред припремљеном плану реорганизације, са свим својим врлинама, ипак захтева специфичне услове и не може се употребљавати као алтернатива неадекватно и недовољно уређеном поступку реорганизације.

4.2. Поступак неформалне реорганизације

Овај поступак смо дефинисали као *неформалан* јер се ради о вансудском реструктурирању, за разлику од формалног поступка реорганизације уређеног Законом о стечају који се спроводи пред судом. Дакле, не ради се о вансудској стечајној реорганизацији, каква постоји у енглеском правном систему (*company voluntary arrangement*). Ради се о поступку регулисаном посебним Законом о споразумном финансијском реструктурирању.²⁹

Потреба за неформалном реорганизацијом може настати услед слабих резултата пословања компаније у целини или једног њеног дела. Члан 6. Закона о споразумном финансијском реструктурирању прописује да се реструктурирање спроводи ако је могућ опоравак и одржив наставак пословања привредног друштва, односно предузетника. Законом о споразумном финансијском реструктурирању, који је ступио на снагу 4. јуна 2011. године, а почео да се примењује 3. септембра исте године, уређују се услови и начин споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава и предузетника у Републици Србији.³⁰ Чл. 3. ст. 1. овог Закона дефинише финансијско реструктурирање као поновно уређивање дужничко-поверилачких односа између привредног друштва, односно предузетника у финансијским тешкоћама, као дужника и његових поверилаца. Следећи став ближе одређује израз *финансијске тешкоће* и то као: 1) неспособност плаћања (неликвидност), 2) претећу неспособност плаћања (претећа неликвидност) или 3) презадуженост. Примећујемо да су услови за покретање поступка готово исти као услови за подношење плана реорганизације према Закону о стечају. Закон о споразумном финансијском реструктурирању не објашњава ближе набројане услове за покретање поступка, највероватније ослањајући се на Закон о стечају. Спровођење ових поступака у многоме зависи од постојања и доступности ефикасног стечајног законодавства, као и институционалног оквира који обезбеђује да се ови поступци успешно окончају. Узимајући у обзир сличности у циљу и средствима ових поступака, као и повезаност регулативом, неки теоретичари поступак споразумног финансијског реструктурирања сматрају сувишним. Мишљење аутора поводом овог питања је да Закон о споразумном финансијском реструктурирању јесте потребан, због постојања очигледних разлика између поступака споразумног финансијског реструктурирања, реорганизације према ЗОС и поступка реорганизације према УППР.

²⁹ Закон о споразумном финансијском реструктурирању (*Сл. гласник РС*, бр. 36/2011)

³⁰ Коментар Закона о изменама и допунама Закона о стечају, (*Сл. гласник РС*, бр. 36/2011)

Заједничке црте ових поступака објашњавају чињеницу да су они теоријски често заједно обрађивани, уз упоредне приказе њихових карактеристика. Наиме, ови поступци представљају средства за постизање сличног циља, а то је превазилажење финансијских тешкоћа у пословању компаније. Такође, и формална и неформална реорганизација базирају се на рedefинисању дужничко-поверилачких односа и наставку успешног пословања привредног друштва. Ипак, вансудски поступци се по правилу сматрају "бенигним" за разлику од судских, који се покрећу када нема алтернативе. Поред тога, реорганизација у стечајном поступку усмеренија је на најповољније намирење поверилаца, док су циљеви споразумног финансијског реструктурирања превенција стечаја и финансијски опоравак привредног субјекта.

Србија припада групи малог броја земаља чији правни оквир препознаје како формалну (судску), тако и хибридне и неформалне (вансудске) опције реструктурирања. Законом је уређен поступак споразумног финансијског реструктурирања као потпуно добровољни и вансудски поступак финансијског реструктурирања на основу усвојених међународних стандарда. Закон је осмишљен тако да омогући вођење преговора уз подршку „институционалног“ посредника (Привредне коморе Србије) између дужника (привредних друштава и предузетника) и кључних поверилаца (као и свих других поверилаца који желе да учествују) и пружи додатне подстицаје у виду пореских ослобођења и других погодности које нису доступне ван поступка СФР.³¹ Очигледно је намера законодавца била да се у условима дуготрајне економске кризе мора водити рачуна не само о повољнијем намирењу потраживања поверилаца већ и о аспекту који се односи на постојање економски оправданих услова за наставак дужничког пословања. Законом о пореском поступку и пореској администрацији исказана је решеност државе да подржи реструктурирање дуговања, опоравак и наставак пословне делатности стечајног дужника кроз одржив план реорганизације.³²

Неформални процеси имају бројне предности над поступком формалне реорганизације. Прва се односи на ниже трошкове и краће време спровођења поступка. Друга предност је што они, углавном, остају између дужника и поверилаца који учествују у преговорима, за разлику од формалних са којима су упознати сви повериоци и шира јавност. Ово може имати негативне последице по дужника и умањити његове шансе за

³¹ Б. Радуловић, Л. Андрић, *Споразумно финансијско реструктурирање – упоредно-права и емпиријска анализа*, стр. Београд, 152

³² Д. Ранђеновић, *Планови реорганизације и УППР*, у: *Стечајни инструктор, Имплементација Закона о стечају и реорганизација у стечајном поступку*, бр. 1, Београд, 2014, стр. 32.

опоравак.³³ Треће, у случају неуспеха при спровођењу поступка формалне реорганизације, покреће се поступак банкротства, док у случају неуспелог реструктурирања овакве санкције нема. Чињеница је да неформални процеси учесницима пружају већу слободу у изналажењу и креирању оптималног решења.³⁴

Постоје специфичне ситуације у којима је реструктурирање најбоље решење, на пример када компанија утврди да је преоптерећена некорисним ресурсима. Понекад процес реструктурирања доводи до отпуштања, нарочито када се радна места заснивају на старој технологији која више није корисна и исплатива. Но, отпуштање запослених ретко доводи до дугорочног повећања продуктивности и профита. Компаније се прилично разликују по начину третмана својих запослених. Једну групу чине компаније које запослене сматрају трошком који треба смањити. Друга, мања група, посматра запослене као вредност коју треба развијати. Тако, насупротив тренду отпуштања радника како би компанија постала конкурентнија, стоје компаније које се ослањају на врлину стабилности и пружања сигурности радног места. Стабилни послодавци, чији број запослених није флукутирао за више од 5%, били су профитабилнији него фирме са смањеним бројем радника.³⁵ У томе је главна разлика у приступу реструктурирању, што нас доводи до закључка да се приликом одабира мера као средстава за спровођење реорганизације, морају сагледати дугорочне последице. Управа може да размотри различите могућности као што су продаја, продаја делова или продаја улога у делу компаније лицима изван компаније. Позитивни ефекти на тржишту приказују реструктурирање у позитивном светлу као облик промена у компанијама.³⁶

4.3. *Prepack*

Prepack је посебан модел који би се по карактеристикама могао сврстати између неформалне реорганизације и формалне процедуре. Идеја употребе овог модела реализована је првенствено у америчком праву 1978. године, када је донет *Bancruptcy*

³³ M. Falke, *op. cit.*, Berlin 2003, str. 148.

³⁴ В. Малбашић, *op. cit.*, стр. 19-20.

³⁵ Утврђено је да су, у просеку, фирме са смањеним бројем запослених биле мање профитабилне у години смањивања пословања него фирме са повећаним бројем запослених и стабилни послодавци. Такве су остале и наредне две године. Тек крајем друге године профитабилност је незнатно повећана, и даље испод мере за стабилне послодавце. Компаније се прилично разликују по начину третмана својих запослених. Једну групу чине компаније које запослене сматрају трошком који треба смањити. Друга, мања група, посматра запослене као вредност коју треба развијати. У томе је главна разлика у приступу реструктурирању. Видети више: Вејн Ф. Касио, *Одговорно реструктурирање – креативне и профитабилне алтернативе отпуштању*, Нови Сад, 2003, стране 27-28, 50 и 135.

³⁶ П. А. Гоган, *Интеграције, аквизиције и реструктурирање корпорација*, Нови Сад, стр. 599.

Reform Act, да би он сада био у употреби у бројним законодавствима, а од 2005. године егзистира и у стечајном законодавству Републике Србије.³⁷ *Prepack* у теорији можемо поделити према тренутку гласања поверилаца за план, на *Prevoted prepack*, *Postvoted Prepack* и поступак са комбинованим начином гласања.

а) *Prevoted prepack*

Prevoted prepack подразумева ситуацију у којој се, заједно са подношењем предлога за отварање стечајног поступка, стечајном суду подноси и план реорганизације који је унапред изгласан од стране потребне већине поверилаца сваке класе. То значи да дужник суду истовремено подноси предлог за покретање поступка, план реорганизације и попуњене гласачке листиће поверилаца. Када је реч о подношењу суду унапред изгласаног плана реорганизације у нашој земљи, потребно је нагласити да српски Закон о стечају и пратећи подзаконски акти дају ову могућност, и то кроз примену института гласања писаним путем, где се суду уз план реорганизације подносе и гласачки листићи поверилаца са овереним потписима овлашћених лица.³⁸ Гласачке листиће поверилаца треба разликовати од потписаних изјава већинских поверилаца сваке планом предвиђене класе да су сагласни са садржином плана и спремни да гласају за његово усвајање, што је обавезни елемент садржине плана реорганизације.³⁹ Ове потписане изјаве поверилаца представљају само формални елемент садржине плана, али немају обавезујуће дејство, нити су замена за гласање о плану на рочишту. Изјаве поверилаца ће имати обавезујуће дејство, односно сматраће се гласачким листићима, ако су кумулативно испуњени материјалноправни и формалноправни услов. Прво, изјава мора садржати одредбу којом поверилац изричито изјављује да се изјава има сматрати гласачким листићем. Друго, мора садржати оверени потпис овлашћеног лица. Овакав глас повериоца може се ставити ван снаге тако што ће поверилац о томе писаним путем обавестити суд и подносиоца плана најкасније три дана пре одржавања рочишта за гласање, или ће то учинити на самом рочишту. Иако Закон о стечају допушта могућност да се уз план реорганизације поднесу и гласачки листићи поверилаца, у пракси је далеко чешћи случај да су изјаве о сагласности такве да се не могу сматрати и гласачким листићем, то јест такве да немају

³⁷ Н. Николић, *Унапред припремљени план реорганизације, упоредноправна решења, теоријски аспекти и практични примери*, Београд, 2014, стр. 5.

³⁸ Чл.165. ст. 2. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

³⁹ Чл.156. ст. 3. тач. 2. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

обавезујуће дејство. У Србији су, за сада, унапред припремљени планови углавном унапред преговарани, а не унапред изгласани планови.⁴⁰

б) *Postvoted Prepack*

Насупрот унапред изгласаном плану, *Postvoted Prepack* подразумева изгласавање плана реорганизације на рочишту. Дакле, у том случају дужник не подноси попуњене гласачке листиће поверилаца суду, већ до изјашњавања поверилаца о плану долази на рочишту пред судом. То значи да повериоци који гласају за план морају присуствовати рочишту за гласање, било лично или преко пуномоћника. План изгласан на рочишту је најчешће унапред договорени план. Дакле, уместо формалне процедуре прикупљања гласачких листића, дужник се може одредити за тзв. *lock-up* аранжмане са кључним повериоцима. *Lock-up* аранжмани су заправо уговори које дужник и кључни повериоци закључују под раскидним условом, а којима се повериоци обавезују да ће подржати план реорганизације пред судом под условом да план садржи одредбе о којима су се стране споразумеле.⁴¹

в) Комбиновани начин гласања

У ситуацији комбинованог изјашњавања поверилаца о плану, један део поверилаца би гласао писаним путем пре одржавања рочишта, а други део на самом рочишту. Ако би судија на рочишту утврдио да постоји потребна већина за усвајање плана – радило би се о чистом *prevoted prepack*-у. Супротно, чист *postvoted prepack* би постојао у случају да се план усвоји гласањем на рочишту.⁴²

Када се говори о примени овог института у Србији, мада он јесте преузет из америчког права, потребно је имати у виду да између термина *prepack* и УППР не стоји знак једнакости. Наиме, израз *prepack* се користи у случајевима када је план, поред тога што је унапред припремљен, и унапред изгласан, што по правилу у Србији није случај.⁴³ Према Закону о стечају, ако стечајни дужник истовремено са предлогом за покретање стечајног поступка поднесе план реорганизације, ради се о унапред припремљеном плану реорганизације, што се мора јасно назначити. Закон о стечају у члану 158. наводи само стечајног дужника као овлашћеног подносиоца плана. Чињеница је да он има највећи

⁴⁰ Н. Николић, *op. cit.*, стр. 2.

⁴¹ *ibid.*, стр. 2-3.

⁴² *ibid.*, стр. 4.

⁴³ Б. Радуловић, *Унапред припремљени планови реорганизације у Републици Србији – упоредно правна и емпијска анализа*, Београд, 2013, стр. 29

интерес за спровођење овог поступка, као и да је најупућенији у сопствену финансијску ситуацију. Закон о изменама и допунама Закона о стечају уводи одредбу о још једном овлашћеном подносиоцу овог плана – Агенцији за приватизацију, и то у случају покретања поступка Унапред припремљеним планом реорганизације. Суштина овог поступка је у томе да се план израђује и потврђује од стране поверилаца пре покретања стечајног поступка пред судом.

Унапред припремљен план реорганизације је средство које стоји на располагању компанијама које се нађу у финансијским проблемима у циљу економског опоравка путем редефинисања дужничко-поверилачких односа са својим повериоцима и путем статусних промена. Поступак по унапред припремљеном плану реорганизације је бржи, јефтинији, ефикаснији и правно-економски много повољнији за дужника и за повериоце него када би се радило о класичној реорганизацији или стечају. Увођењем овог института у стечајно законодавство Србија је добила солидан одговор у борби против економске кризе која је захватила и њену привреду.⁴⁴ С обзиром на осведочени успех у примени овог института у САД, можемо говорити о карактеристикама које га рангирају изнад формалне (судске) и неформалне (вансудске) реорганизације. УППР одликује низ предности у односу на формалну реорганизацију, пре свега у погледу директних и индиректних трошкова, дужине трајања поступка, али и омогућавања личне управе дужника који задржава контролу над поступком. УППР показује предности и у односу на вансудско реструктурирање, како у погледу могућности наметања услова несагласним повериоцима, тако и у погледу изрицања мере забране извршења и намирања ради заштите дужника.⁴⁵

Предности у односу на формалну реорганизацију огледају се у брзини одвијања, нижим трошковима спровођења, као и чињеници да пословање дужника трпи мање поремећаје, а дужник има много више контроле над читавим процесом. Усвајање унапред припремљеног плана не доводи до истих последица као покретање "обичне" реорганизације, што из угла стечајног дужника представља велику предност. Период који дужник проведе у стечајном поступку (од подношења предлога за покретање стечајног поступка до усвајања плана) знатно је краћи код унапред припремљеног плана реорганизације у односу на редовну реорганизацију. Бројне компаније које су се

⁴⁴ С. Спасић, *Prepack као шанса за српску привреду*, у: *Право и привреда* бр. 7-9/2010, Београд, 2010, стр. 256.

⁴⁵ Б. Радуловић, *Унапред припремљени планови реорганизације и проблем негативне селекције*, Београд, 2015, стр. 2.

определиле за *prepack* биле су у стечају 30-45 дана, док апсолутни рекорд држи *Blue Bird Corp.* чији је унапред припремљени план реорганизације потврђен у року од 33 сата од подношења предлога за покретање стечајног поступка.⁴⁶ Од дужине трајања свакако зависе и трошкови поступка, који су један од главних аргумената за коришћење *prepack* модела. Када се говори о трошковима поступка, акценат се ставља на временски период након подношења предлога за покретање поступка. Овај, по правилу кратак временски период, баца сенку на читав ток преговарања са повериоцима који може бити врло дуг и сложен. Остаје нам да видимо да ли ће се овај поступак чешће примењивати у пракси и да се уверимо у делотворност овог стечајног института.⁴⁷

Предности у односу на неформалну вансудску реорганизацију огледају се у пореским уштедама и у редукцији *holdout* проблема. Када говоримо о пореским уштедама, можемо навести пример вансудског реструктурирања које за резултат има репрограм дуга, при чему се нпр. дуг од 1.000 долара замени за дуг од 700 долара, разлика од 300 долара третира се као опорезива добит. Супротно, у стечајном поступку (укључујући и *repack*), ова разлика се не посматра као добит и не подлеже опорезивању. Успех реструктурирања дуга свакако зависи од спремности поверилаца да учине одређене уступке. Негативан став појединих поверилаца може резултирати блокадом целог поступка и тада стечај фигурише као једина опција. У том случају је реч о тзв. *holdout* проблему (задржавање, кочење). Решење овог проблема налази се у примени *prepack*-а, захваљујући стечајним правилима која пружају могућност наметања плана реорганизације несагласним повериоцима (енгл. *cram down*). План реорганизације може бити наметнут у оквиру класе, па чак и читавој несагласној класи (од стране стечајног суда), под условом да је та несагласна класа нижа у рангу и да сам план испуњава услове изводљивости, правичности и равноправности. С обзиром да усвојени план реорганизације постаје извршна исправа и обавезује и мањину која за план није гласала, ово суштински значи да мањина несагласних поверилаца губи право на принудно извршење у циљу намирења свог потраживања.⁴⁸

Овакав модел плана реорганизације је идеално решење када дужник има ограничен број поверилаца или када има већину економски образованих поверилаца који су спремни на компромис. Нажалост, у пракси најчешће није тако. Физичка лица као

⁴⁶ Н. Николић, *Prepack: Америчко и српско решење*, Право и привреда бр 1-3/2011, Београд, 2011, стр. 89.

⁴⁷ С. Спасић, *op. cit.*, у: Право и привреда бр. 7-9/2010, Београд, 2010, стр.256.

⁴⁸ Н. Николић, *op. cit.*, у: Право и привреда бр 1-3/2011, Београд, 2011, стр. 92.

повериоци су недовољно упућена у права која могу остваривати у поступку реорганизације, а слична је ситуација и са мањим привредним субјектима као повериоцима. У том случају се не може рачунати на упућеност поверилаца у садржину плана и у разумевање истог. Суд само процењује да ли је поступак који је претходио подношењу унапред припремљеног плана реорганизације у складу са Законом о стечају. Он се не упушта у економску оправданост и изводљивост плана.⁴⁹ С обзиром да је стечајни поступак често дуготрајан, скуп и да ствара несигурност за кредиторе, инвеститоре, запослене и друге, унапред припремљена реорганизација се издваја као врло корисна алтернатива која умањује уобичајене ризике стечајног поступка.⁵⁰ Долазимо до закључка да у случају постојања великог броја поверилаца, овакав план не би смео брзоплето да се ради. На жалост, дужници увек успевају да исходују сагласност већинских поверилаца у свакој класи, који обезбеђују просту већину како би план био усвојен, те мањинским повериоцима не преостаје ништа друго него да се у будућности намире под условима под којим је усвојен унапред припремљен план реорганизације.⁵¹

5. ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ ПОСТУПКА РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

5.1. Начела стечајног поступка

Покретање стечајног поступка условљено је постојањем стечајног разлога, а на субјектима овог поступка је да одреде његов пут – у смеру реорганизације или банкротства. Поред истоветних стечајних разлога, заједнички именоватељ ових поступака налазимо и у начелима стечајног поступка:

1. Начело заштите стечајних поверилаца

Стечајни поступак омогућава колективно и сразмерно намирење стечајних поверилаца у складу са законом. Ово начело је значајно за поступак реорганизације, с обзиром да је у њему готово увек присутна неизвесност поверилаца. Ипак, у поступку реорганизације намирење непривилегованих поверилаца зависи и од њих самих, јер они могу утицати на избор мера реорганизације од којих ће зависити исход поступка.⁵²

⁴⁹ С. Спасић, *op. cit.*, у: Право и привреда бр. 7-9/2010, Београд, 2010, стр. 247

⁵⁰ D. E. Vance, *Corporate Restructuring: From Cause Analysis to Execution*, Heidelberg, 2009, стр. 256.

⁵¹ Н. Пејић Кордић, *op. cit.*, стр. 6.

⁵² М. Јовановић Zattila, В. Чоловић, *op. cit.*, стр. 20.

2. Начело једнаког третмана и равноправности

Ово начело је тесно повезано са претходним а његова сврха јесте онемогућавање различитог третмана поверилаца у оквиру исте класе. Сама класификација поверилаца, односно њихових потраживања у стечајном поступку свакако не нарушава овај принцип.⁵³ Закон чак предвиђа да повериоци класе вишег исплатног реда у одређеним ситуацијама могу бити исплаћени у износу који премашује износ којим се у потпуности намирују њихова потраживања.⁵⁴

3. Начело економичности

Стечајни поступак се спроводи на начин који омогућава остваривање највеће могуће вредности имовине стечајног дужника и највећи могући степен намирења поверилаца у што краћем времену и са што мање трошкова. Ипак, не би се смело допустити да, услед остварења начела економичности стечајног поступка, буде занемарено и ограничено обезбеђење правичности и поштовање законитости.⁵⁵

4. Начело судског спровођења поступка

Закон о стечају уређује ток стечајног поступка, у коме је неизоставна улога суда, било да поступак тече у правцу банкротства или реорганизације.⁵⁶ По отварању, стечајни поступак спроводи суд по службеној дужности, а извршне радње спроводи стечајни судија.

5. Начело императивности и преклузивности

Поступак реорганизације се спроводи по одредбама Закона о стечају, ако њиме није другачије одређено. На питања која нису посебно уређена овим законом, сходно се примењују одговарајуће одредбе закона којим се уређује парнични поступак. Ова

⁵³ Према члану 168. Закона о стечају, план реорганизације може предвидети да повериоци из класе нижег исплатног реда могу примити средства, односно задржати одређена права, само ако су сва потраживања поверилаца из вишег исплатног реда у потпуности измирена или ако су ти повериоци гласали, у складу са планом реорганизације, да се третирају као да су повериоци нижег исплатног реда.

⁵⁴ Ово је могуће само ако су сва потраживања поверилаца класе нижег исплатног реда у потпуности намирена или ако су ти повериоци гласали за другачији третман, у складу са планом реорганизације. Видети: Чл. 169. Закона о стечају

⁵⁵ М. Јовановић Zattila, В. Чоловић, *op. cit.*, стр. 21.

⁵⁶ Закон о стечају упућује на одредбе Закона о уређењу судовазва који у чл. 25. одређује првостепени Привредни суд као надлежни орган за вођење поступка стечаја и реорганизације. У овим поступцима месно је надлежан суд са подручја на коме се налази седиште стечајног дужника, а у случају спровођења стечајног поступка над дужником који нема седиште у Србији, месно надлежан ће бити суд на чијем подручју је средиште главних интереса стечајног дужника. Видети: Чл. 15. Закона о стечају РС (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

чињеница упућује на закључак да су рокови у стечајном поступку преклузивни, с обзиром да је то карактеристично за ЗПП. Поред тога, стечајни поступак је специфичан поступак у коме се све радње, од његовог покретања па до закључења, извршавају по императивним законским одредбама.⁵⁷

6. Начело хитности

Закон о стечају одређује стечајни поступак као хитан, забрањујући застој и прекид поступка. Нисмо сигурни да је овако изричито искључење института прекида и застоја целисходно, јер се начело хитности мора примењивати тако да не угрожава интересе учесника у поступку. Наиме, сам Закон одређује заштиту поверилаца и најповољније намирење њихових потраживања као циљ стечајног поступка, док бисмо начело хитности могли окарактерисати као споредно, а његова функција је спречавање одуговлачења поступка и проузроковања непотребних трошкова.

7. Начело двостепености

Закон о стечају одређује стечајни поступак као двостепен, осим ако је овим законом искључен правни лек. Привредни суд у првом степену води поступак стечаја, а Привредни апелациони суд одлучује о жалбама на одлуке привредних судова и других органа, о сукобу надлежности и утврђује правне ставове ради јединствене примене закона из надлежности привредних судова.⁵⁸

8. Начело јавности и информисаности

Стечајни поступак је јаван и сви учесници у стечајном поступку имају право на благовремени увид у податке везане за спровођење поступка, осим података који представљају пословну или службену тајну. Закључак о подацима који представљају службену или пословну тајну доноси стечајни судија на предлог стечајног управника.

9. Принцип атракције надлежности

Поред начела набројаних у Закону, потребно је објаснити и принцип атракције надлежности иако га Закон не именује као такав. Атракција надлежности је једна од процесно-правних последица покретања стечајног поступка, а она подразумева успостављање стварне надлежности стечајног суда за такозване активне и пасивне

⁵⁷ М. Јовановић Zattila, В. Чоловић, *op. cit.*, стр. 22.

⁵⁸ Чл. 26. Закона о уређењу судова Републике Србије (*Сл. гласник РС*, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – др. закон, 78/2011 – др. закон, 101/2011, 101/2013, 106/2015 и 40/2015 – др. закон)

парнице. Активне парнице односе се на поступке које стечајни управник покреће против трећих лица у вези са стечајем, нпр. поступци покренути против дужника стечајног дужника. Пасивне парнице се воде од стране трећих лица (нпр. поверилаца) против стечајне масе, у циљу намирења потраживања.⁵⁹ Дакле, ради се о поступцима чији је предмет спора у вези са стечајем, односно о споровима поводом спровођења стечаја. Један од примера из домаће судске праксе односи се на случај када су странке у парници физичко лице као тужилац и привредно друштво у реорганизацији као тужени. Тужба за поништај решења о отказу уговора о раду због повреде радне обавезе и непоштовања радне дисциплине, поднета је суду опште надлежности који се огласио стварно ненадлежним, и уступио предмет Привредном суду. Привредни суд такође није прихватио надлежност, да би Врховни касациони суд решио сукоб надлежности. Наиме, Врховни суд се у решењима Р1 229/07, Р1 204/07 и Р1 219/07 изјаснио да је за суђење у спору надлежан основни суд, са образложењем да се конкретни спор не може сматрати спором поводом спровођења плана реорганизације туженог.

5.2. Ток поступка реорганизације према Закону о стечају

5.2.1. Подношење плана реорганизације

План реорганизације може се поднети истовремено са предлогом за покретање стечајног поступка или након отварања стечајног поступка у складу са Законом о стечају. Ако се план реорганизације подноси истовремено са предлогом за покретање стечајног поступка његов назив се мења у унапред припремљен план реорганизације, а његова садржина и поступак одређују се у складу са одредбама овог закона којима се то питање уређује.⁶⁰

План реорганизације, било да је реч о унапред припремљеном плану или о плану поднетом после отварања стечајног поступка, садржи између осталог, детаљну листу поверилаца подељених на класе, са њиховим потраживањима, висину новчаних износа или имовину која ће служити за намирење према класи поверилаца, укључујући обезбеђене и необезбеђене повериоце, али и рокове за извршење плана. План реорганизације је документ којим се постојеће обавезе стечајног дужника према стечајним повериоцима преуређују у нове обавезе, као акт и којим се дефинишу будуће активности привредног друштва, а нарочито у погледу тога како, када и у којој мери ће

⁵⁹ М. Јовановић Zattila, В. Чоловић, *op. cit.*, стр. 34.

⁶⁰ Чл. 155. Закона о стечају Републике Србије (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

бити исплаћена дуговања доспела у прошлости.⁶¹ Подношење плана реорганизације условљено је императивним одредбама Закона о стечају, које се односе на рокове за његово подношење, овлашћене подносиоце и на садржину плана реорганизације.

Рок. План реорганизације, у редовном поступку, подноси се стечајном судији најкасније 90 дана од дана отварања стечајног поступка. Ако у року за подношење плана реорганизације овлашћени предлагач затражи додатни рок за измену поднетог плана реорганизације, стечајни судија може, уз сагласност одбора поверилаца, да одобри додатни рок од највише 60 дана.⁶² У стечајном поступку се примењују одредбе Закона који уређује стечајни поступак, ако стечајним законом није другачије одређено. Како су рокови које регулише Закон о парничном поступку преклузивни, намеће се закључак да је и рок за подношење плана реорганизације преклузиван.⁶³

Овлашћени подносиоци. План реорганизације могу поднети стечајни дужник, стечајни управник, разлучни повериоци који имају најмање 30% обезбеђених потраживања у односу на укупна потраживања према стечајном дужнику, стечајни повериоци који имају најмање 30% необезбеђених потраживања у односу на укупна потраживања према стечајном дужнику, као и лица која су власници најмање 30% капитала стечајног дужника.⁶⁴ Поводом овлашћења физичких лица са уделом преко 30% за подношење плана реорганизације, у пракси је постављено питање да ли ово право имају наведена лица као оснивачи правног лица које је оснивач стечајног дужника. Привредни суд је заузео негативан став решењем које им ово овлашћење не одобрава: "Према подацима о члановима друштва оснивача стечајног дужника произлази да су његови оснивачи физичка лица која су власници по 33,33% капитала. Следи да су подносиоци Плана реорганизације оснивачи лица које је оснивач стечајног дужника, али то не значи да су оснивачи стечајног дужника и да су на основу члана 161. Закона овлашћени да поднесу План реорганизације."⁶⁵

Закон о стечају говори само о стечајном дужнику као подносиоцу унапред припремљеног плана реорганизације, што има своју логичку основу, узимајући у обзир чињеницу да је он најбоље упознат са сопственим пословањем. Са друге стране,

⁶¹ М. Велимировић, В. Чоловић, С. Спасић, Н. Миливојевић, *Актуелна питања стечајног права*, Бања Лука, 2008, стр. 258.

⁶² Чл. 162. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

⁶³ М. Јовановић Zattila, В. Чоловић, *op. cit.*, стр. 174

⁶⁴ Чл. 161. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

⁶⁵ *Решење Привредног апелационог суда*, Пвж. 61/2011 од 27,01,2011. године

Привредни апелациони суд је донео одлуку којом заузима став да унапред припремљен план не могу поднети бивши радници стечајног дужника.⁶⁶ Док Закон о стечају наводи као овлашћеног подносиоца УППР само стечајног дужника, Закон о изменама и допунама Закона о стечају чланом 52. предвиђа да се члану 158. Закона о стечају додају нови ставови 1. и 2, који гласе: „Организација која је посебним законом одређена да обавља послове стечајног управника из члана 19. став 2. овог закона овлашћена је да у име правног лица које послује са већинским јавним или друштвеним капиталом поднесе унапред припремљени план реорганизације. Уколико је организација из става 1. овог члана подносилац унапред припремљеног плана реорганизације, не може бити именована за независно стручно лице које ће пратити спровођење плана.” Законски акт на који упућује ст. 1. чл. 158. Закона о стечају јесте Закон о агенцији за приватизацију,⁶⁷ који у чл. 6. ст. 2. тач. 2. као један од послова Агенције наводи обављање "послова стечајног управника, у складу са законом којим се уређује стечај."

Пракса је поставила занимљиво питање у ситуацији када је предлог за покретање стечајног поступка поднео поверилац, а на рочишту заказаном ради расправљања о постојању стечајног разлога, стечајни дужник поднесе план реорганизације. Питање је да ли се тако припремљени план реорганизације може третирати као унапред припремљени план реорганизације. Наведено је да је један од услова за подношење УППР да се он подноси истовремено са предлогом за покретање стечаја реорганизацијом, сходно члану 158. Закона о стечају, који прописује да ако стечајни дужник истовремено са подношењем предлога за покретање стечајног поступка поднесе унапред припремљен план реорганизације, у предлогу се та чињеница мора јасно назначити. У насталој ситуацији, стечајни судија ће из садржине предлога УППР утврдити да ли је истим обухваћен и поверилац који је поднео предлог за покретање стечајног поступка над дужником и по чијем предлогу је заказано рочиште ради расправљања о постојању стечајног разлога, па ће истом повериоцу наложити да се изјасни да ли остаје при поднетом предлогу за покретање стечајног поступка над дужником. Ако поверилац остане при свом предлогу, стечајни судија ће решењем одбацити предлог стечајног дужника за покретање стечајног поступка, у складу са УППР и наставити поступак стечаја банкротством, водећи се принципом *prior tempore potior iure*.⁶⁸ Међутим, ако поверилац повуче предлог за покретање стечајног поступка, суд ће

⁶⁶ Решење привредног апелационог суда, Пвж. 351/2014 од 23.07.2014. године

⁶⁷ Члан 52. Закона о изменама и допунама Закона о стечају (Сл. Гласник РС, бр. 38/2001, 135/2004 и 30/2010)

⁶⁸ *lat.* Ранији у времену, јачи у праву.

обуставити поступак и затим по предлогу дужника спровести поступак по УППР.⁶⁹ Да би ово избегао, дужник може вансудским путем намирити повериоца како би овај повукао предлог, а дужник спровео поступак реорганизације. Свакако, дужник који је поднео УППР је и даље активно привредно друштво, слободно у свом поступању до момента усвајања плана, па нема сметње да у току поступка покренутог унапред припремљеним планом врши намирење поверилаца, односно потраживања насталих пре подношења плана. Дужник ће то урадити у наведеној ситуацији, као и у ситуацији када међу повериоцима има лица које је поднело примедбе на УППР и на тај начин створило могућност негативног изгласавања плана. Ако до тога дође, поверилац чије је потраживање до рочишта за гласање измирено, губи статус повериоца. То значи да је дошло до промене на листи поверилаца, а самим тим и до промена у класи у коју је тај бивши поверилац сврстан, што свакако утиче на резултат гласања.⁷⁰

5.2.2. Садржина плана

Обавезна садржина сваког плана реорганизације прописана је Законом о стечају и Националним стандардом бр. 6. о минимуму података које треба да садржи план реорганизације. План реорганизације садржи основне податке о стечајном дужнику са посебним освртом на разлоге који су довели до погоршања финансијског положаја. Између осталог, у оквиру плана реорганизације потребно је описати мере које су предузете од стране управе стечајног дужника у циљу отклањања узрока који су довели до финансијских потешкоћа, као и резултате спроведених мера. У случају да план реорганизације предвиђа наставак пословања стечајног дужника, тај план мора садржати детаљно објашњење о томе на који начин ће разлози који су довели до инсолвентности стечајног дужника бити отклоњени и на који начин ће се у међувремену вршити финансирање пословања стечајног дужника. Потом, веома је важна одредба да план реорганизације мора бити заснован на реалним основама. Друга важна одредба односи се на ситуацију у којој план реорганизације подноси било који овлашћени предлагач осим стечајног управника. Наиме, ако план није поднет од стране стечајног управника, он је дужан да стечајном судији и одбору поверилаца достави мишљење о изводљивости

⁶⁹ Одговори на питања привредних судова који су утврђени на седницама Одељења Привредног апелационог суда одржаним 9. и 10.11.2010. године – Судска пракса привредних судова – *Билтен бр. 3/2010.*

⁷⁰ Уколико такав поверилац гласа о плану, тако изгласани план би се имао сматрати издејствованим на преваран или незаконит начин у смислу члана 173. став 1. тачка 1) Закона о стечају, што би за последицу имало могућност сваког повериоца да поднесе предлог за покретање стечајног поступка. Више: *ibid.*

плана реорганизације.⁷¹ Закон о стечају прописује обавезну садржину плана реорганизације чланом 156,⁷² из којег закључујемо да је неопходно постојање одговарајуће стратегије за спровођење поступка по унапред припремљеном плану, као и његова темељна припрема, иако се на први поглед чини да овај поступак траје кратко. Очигледан је покушај законодавца да, прописивањем додатних услова у погледу садржине унапред припремљеног плана, предупреди подношење неизводљивих планова и злоупотребу овог института. Ипак, и поред дужности стечајног управника да достави мишљење о изводљивости Плана реорганизације, што је предвиђено Националним стандардом бр. 6, стечајни судија нема овлашћење да одбаци предлог Плана због негативног става стечајног управника о изводљивости Плана. Са мишљењем стечајног

⁷¹ Национални стандард о минимуму података које треба да садржи план реорганизације који подноси стечајни управник, бр. 6.

⁷² 1) кратак увод у којем су уопштено објашњени делатност коју стечајни дужник обавља и околности које су довеле до финансијских тешкоћа; 2) попис мера и средстава за реализацију плана, као и детаљан опис мера које је потребно предузети и начин на који ће се реорганизација спровести; 3) детаљну листу поверилаца са поделом на класе поверилаца и критеријуме на основу којих су класе формиране; 4) висину новчаних износа или имовину која ће служити за потпуно или делимично намирење према класи поверилаца, укључујући и обезбеђене и необезбеђене повериоце, као и средства резервисана за повериоце оспорених потраживања, поступак за измирење потраживања и временску динамику плаћања; 5) опис поступка продаје имовине, уз навођење имовине која ће се продавати са заложним правом или без њега и намену прихода од такве продаје; 6) рокове за извршење плана реорганизације и рокове за реализацију главних елемената плана реорганизације, ако их је могуће одредити; 7) јасно назначење да се усвајањем плана реорганизације сва права и обавезе поверилаца из плана дефинишу искључиво у складу са одредбама усвојеног плана, укључујући и ситуацију у којој план није у потпуности извршен, односно у којој се извршење плана обуставља; 8) списак чланова органа управљања и износ њихових накнада; 9) списак стручњака који ће бити ангажовани и износ накнада за њихов рад; 10) име независног стручног лица које ће пратити спровођење плана у интересу свих поверилаца обухваћених планом и начин на који ће то лице обавештавати повериоце о спровођењу плана реорганизације, као и износ и динамику исплате награде за његов рад; 11) годишње финансијске извештаје за претходне три године са мишљењем ревизора ако су били предмет ревизије; 12) финансијске пројекције, укључујући пројектовани биланс успеха, биланс стања и извештај о новчаним токовима за период извршења плана реорганизације; 13) процену новчаног износа који би се добио уновчењем имовине спровођењем банкротства; 14) датум почетка примене плана реорганизације; 15) рок спровођења плана који не може бити дужи од пет година; 16) предлог за именовање стечајног управника и чланова одбора поверилаца ако је планом предвиђено њихово ангажовање. Закон о стечају у чл. 156. прописује додатне обавезне елементе унапред припремљеног план реорганизације поред горе наведених елемената, и то: 1) одредбу којом се одређује да ће потраживање повериоца које није обухваћено одредбама плана о намирењу поверилаца бити намирено на исти начин и под истим условима као потраживања других поверилаца његове класе; 2) потписану изјаву већинских поверилаца по вредности потраживања сваке планом предвиђене класе да су упознати са садржином плана и спремни да приступе рочишту за гласање; 3) изјаву стечајног дужника о веродостојности података и информација наведених у плану; 4) податке о поступку припреме плана реорганизације, укључујући и податке о послатим обавештењима, доступности информација повериоцима и току преговора; 5) ванредни извештај ревизора са стањем пословних књига утврђеним најкасније 60 дана пре дана подношења унапред припремљеног плана реорганизације суду, са прегледом свих потраживања и процентуалним учешћем сваког повериоца у одговарајућој класи плана;⁷² 6) изјаву ревизора или лиценцираног стечајног управника да је унапред припремљен план реорганизације изводљив; 7) кратак извештај о очекиваним битним догађајима у пословању након дана сачињавања плана и преглед обавеза чије се доспеће очекује у наредних 90 дана, као и начина намирења тих обавеза.

управника само ће бити упознати повериоци стечајног дужника, како би дато мишљење имали у виду приликом гласања о предлогу Плана реорганизације.⁷³

Уколико недостаје неки од наведених података, постојаће основ за одбацивање предлога плана реорганизације од стране стечајног судије. Такође, Привредни апелациони суд је, решавајући по жалбама поверилаца, укидао решења о потврђивању усвајања плана реорганизације, са образложењем да подносилац плана није доказао да се реорганизацијом обезбеђује повољније намирење поверилаца у односу на банкротство.⁷⁴

У делу о садржини плана реорганизације потребно је посветити посебну пажњу мерама за реализацију плана реорганизације, мада се нећемо бавити детаљном разрадом свих законом наведених мера, већ ћемо их класификовати према њиховој суштини и сврси у три групе:

- 1) Мере које доводе до *промене статуса* стечајног дужника;⁷⁵
- 2) Мере које омогућавају даље *управљање имовином* од стране стечајног дужника⁷⁶ и
- 3) Мере које чине *саставни део* неке од мера из прве или друге групе.⁷⁷

Ово су мере организационе, персоналне, финансијске и правне природе и садржине. Оне задиру у финансијску структуру дужника, његов карактер, у структуру његовог капитала, структуру чланова привредног друштва и њихових права.⁷⁸ Закон о стечају у

⁷³ *ibid.*

⁷⁴ У случају да унапред припремљен план реорганизације садржи отклоњиве недостатке или техничке грешке, стечајни судија може закључком наложити стечајном дужнику да у року од осам дана изврши потребне исправке. Уколико стечајни дужник у остављеном року не поступи по налогу суда, стечајни судија ће одбацити предлог за покретање стечајног поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације. Видети чл. 158. Закона о стечају

⁷⁵ Затварање погона или промена делатности; Статусне промене; Промене правне форме; Пренос дела или целокупне имовине на једног или више постојећих или новооснованих субјеката; Измене и допуне општих аката стечајног дужника и других докумената о оснивању или управљању; Претварање потраживања у капитал.

⁷⁶ Уновчење имовине са теретом или без њега или пренос такве имовине на име намирења потраживања; Отпуст дуга; Уступање неоптерећене имовине на име намирења потраживања; Извршење, измена или одрицање од заложног права; Давање у залог оптерећене или неоптерећене имовине; Поништавање издатих или издавање нових хартија од вредности од стране стечајног дужника или било ког новоформираног субјекта.

⁷⁷ Раскид или измена уговора; Отпуштање запослених или ангажовање других лица; Закључивање уговора о кредиту односно зајму; Оспоравање и побијање потраживања која нису правно ваљана; Предвиђање отплате у ратама, измена рокова доспелости, каматних стопа или других услова зајма, кредита или другог потраживања или инструмента обезбеђења. Видети: М. Јовановић *Zattila*, В. Чоловић, *op. cit.*, стр. 166.

⁷⁸ Д. Рачкевић, *Реорганизација привредних друштава у стечају по закону о insolventности привредних друштава Републике Црне Горе*, у: Зборник радова са регионалне конференције о стечају, Бања Лука, 2008, стр. 157.

члану 157. набраја осамнаест мера за реализацију плана реорганизације. Одредбе Закона које се односе на мере за реализацију плана реорганизације, заједничке су и за редовни поступак реорганизације и за поступак по унапред припремљеном плану.

У свакој конкретној ситуацији је могуће пронаћи адекватно решење уколико за то постоји воља од стране законодавца, али и учесника који су непосредни креатори стечајног плана. Приоритетно, законодавац је тај који треба бити вођен искуством појединих земаља када је реорганизација у питању. У том смислу, требало би размотрити увођење неких нових, ефикаснијих мера, али и укидање појединих. Иако је прописана могућност предлагања различитих мера планом реорганизације, законодавац је тај који треба да препозна квалитет појединих мера, те да их посебно истакне у закону. Наиме, мере треба да буду само путоказ у ком смеру и како се може кретати онај ко саставља стечајни план. Понуђене, односно прописане мере не смеју да буду ограничавајућег карактера, јер би се на тај начин спутавало привредно друштво у настојањима да се реорганизује. Због тога наш законодавац није ограничио листу прописаних мера, него је оставио могућност за предлагање других мера које би у конкретном случају помогле реорганизацију привредног друштва. Дакле, то могу бити и мере које законодавац није таксативно навео.⁷⁹

5.2.3. Претходни поступак

Претходни поступак се спроводи са циљем утврђивања испуњености услова за покретање стечајног поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације. За разлику од подношења плана реорганизације у редовном поступку, када је стечајни поступак већ покренут, што значи да су испуњени законски услови који се односе на постојање стечајних разлога, у случају подношења унапред припремљеног плана неопходно је спровести претходни поступак за утврђивање испуњености услова за покретање стечајног поступка. Претходни поступак траје најмање 30, а највише 45 дана. Стечајни судија може закључком продужити овај рок за највише 15 дана, уколико то захтевају разлози сложености пословања и дужничко поверилачких односа или поступање стечајног дужника по налогу суда.⁸⁰

Стечајни судија у року од три дана од дана подношења уредног предлога доноси решење о покретању претходног поступка за испитивање испуњености услова за

⁷⁹ М. Чокић, *op. cit.*, стр. 216.

⁸⁰ Чл. 159. Закона о стечају Републике Србије (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

отварање овог поступка, којим се заказује рочиште за одлучивање о предлогу и гласање о плану на које позива све познате повериоце.⁸¹ Решење о покретању претходног поступка за испитивање испуњености услова за отварање стечајног поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације, доставља се организацији надлежној за вођење регистра привредних субјеката, ради објављивања и евидентирања.⁸²

Током претходног поступка стечајни судија може заказати рочиште за решавање о захтеву за одређивање мере забране извршења и намирења, за ангажовање привременог стечајног управника, односно за разматрање других питања у вези са унапред припремљеним планом реорганизације. Стечајни судија може, дакле, на захтев заинтересованог лица или по службеној дужности, именовати привременог стечајног управника или ангажовати друга стручна лица у циљу утврђивања тачности података из УППР. Даље, стечајни судија ће, по службеној дужности или на захтев подносиоца предлога за покретање стечајног поступка, решењем о покретању претходног стечајног поступка, одредити једну или више мера обезбеђења ради спречавања промене имовинског положаја стечајног дужника, односно уништавања пословне документације, ако постоји опасност да ће стечајни дужник отуђити имовину односно уништити документацију до отварања стечајног поступка. Мере обезбеђења важе до окончања претходног стечајног поступка и стечајни судија их може у било које доба условити или укинути.⁸³

У случају да нису испуњени услови за отварање стечајног поступка са унапред припремљеним планом реорганизације прописани овим Законом, стечајни судија одбацује предлог за покретање поступка најкасније пет дана пре рочишта за гласање о УППР. Стечајни судија ће по службеној дужности или по примедби заинтересованог лица одбацити предлог за покретање стечајног поступка и предлог унапред припремљеног плана реорганизације, ако:

1) план није у складу са законом;

⁸¹ Чл. 159. ст. 1. Закона о стечају Републике Србије (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

⁸² Закон налаже обавезу објављивања на огласној и електронској табели суда и у „Службеном гласнику Републике Србије”, као и у једном високотиражном дневном листу који се дистрибуира, који се дистрибуирају на целој територији Републике Србије. Све трошкове поступка дужан је да предујми предлагач у року од три дана, у супротном ће предлог бити одбачен.

⁸³ Чл. 62. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

2) планом нису обухваћени повериоци који би, да су обухваћени планом, могли да својим гласањем утичу на одлуку о усвајању плана;

3) је план непотпун или неуредан, а нарочито ако нису поштоване одредбе овог закона о овлашћеним подносиоцима, садржини и року за подношење плана реорганизације, а недостаци се не могу отклонити или нису отклоњени у року који је одредио стечајни судија;

4) утврди да не постоји стечајни разлог.

На рочишту за одлучивање о предлогу за покретање поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације доноси се одлука о усвајању или одбијању предлога за покретање стечајног поступка. Ако се унапред припремљени план реорганизације на рочишту усвоји, стечајни судија ће решењем истовремено отворити стечајни поступак, потврдити усвајање унапред припремљеног плана реорганизације и обуставити стечајни поступак. Ако се на рочишту не усвоји унапред припремљен план реорганизације стечајни судија решењем одбија предлог за покретање стечајног поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације.⁸⁴

5.2.4. Гласање о плану и његово усвајање

Стечајни судија одржава рочиште за разматрање предлога плана реорганизације и гласање од стране поверилаца у року од 20 дана од дана његовог подношења.⁸⁵ Најкасније 15 дана пре одржавања рочишта, суд је дужан да обавести о одржавању рочишта стечајног дужника, стечајног управника, повериоце обухваћене планом, осниваче, односно чланове или акционаре, као и сва друга заинтересована лица. Поред тога, суд је у истом року дужан да омогући увид у план реорганизације наведеним лицима у циљу упознавања са садржином плана.

За потребе гласања о унапред припремљеном плану реорганизације сматра се да су све обавезе стечајног дужника настале пре подношења унапред припремљеног плана реорганизације доспеле на дан одржавања рочишта о гласању за план.⁸⁶ Право гласа имају сви повериоци сразмерно висини њихових потраживања. У случају када је потраживање оспорено или неиспитано стечајни судија ће извршити процену висине потраживања у сврху гласања. Процена висине потраживања за потребе гласања врши се

⁸⁴ Чл. 160. Закона о стечају (Сл. Гласник РС бр. 104/2009)

⁸⁵ Чл. 164. Закона о стечају (Сл. Гласник РС бр. 104/2009)

⁸⁶ Чл. 160. Закона о стечају (Сл. Гласник РС бр. 104/2009)

преко овлашћеног стручног лица (проценитеља) и не може бити старија од дванаест месеци. Док је ранија регулатива остављала могућност погрешне процене, сада је изричито прописано да процену висине потраживања за потребе гласања судија врши преко овлашћеног проценитеља.

Када се гласање обавља писменим путем, суду се морају поднети гласачки листићи са овереним потписом овлашћеног лица. Гласање се врши у оквиру класа поверилаца. Потраживања поверилаца деле се најмање на класе по основу њихових различних права и права приоритета њихових потраживања према исплатним редовима. Стечајни судија може наложити или одобрити формирање једне или више додатних класа у одређеним ситуацијама.⁸⁷ Посебна административна класа потраживања може бити формирана из административних разлога ако постоји више од 200 потраживања чији износи појединачно не прелазе 20.000 динара, под условом да суд одобри формирање такве класе. Потраживања из административне класе могу бити измирена по убрзаној процедури ако је потребно умањити административно оптерећење које је својствено великом броју малих потраживања и ако је очигледно да ће бити довољно расположивих средстава за исплату потраживања из класа које су формиране у оквиру првог и другог исплатног реда.

Пре почетка гласања, суд обавештава све присутне на рочишту о резултатима гласања писаним путем (гласање у одсуству). План реорганизације се сматра усвојеним у једној класи поверилаца ако су за план реорганизације гласали повериоци који имају обичну већину потраживања поверилаца у тој класи. Класа поверилаца чија потраживања према плану реорганизације треба да буду у потпуности измирена пре почетка примене плана реорганизације, не гласа за план реорганизације, односно сматра се да је план реорганизације у тој класи усвојен. Даном почетка примене плана реорганизације сматра се дан који је одређен планом реорганизације, с тим да почетак примене тог плана не може наступити пре истека најмање три односно највише 15 дана после дана доношења решења којим се потврђује усвајање плана реорганизације.⁸⁸ Ако се поднесе више од једног плана, о њима се гласа по редоследу подношења, а усвојеним

⁸⁷ 1) ако су стварне и суштинске карактеристике потраживања такве да је оправдано формирање посебне класе; 2) ако су сва потраживања у оквиру предложене посебне класе у значајној мери слична, изузимајући класе формиране из административних разлога. Видети: Чл. 165. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

⁸⁸ Чл. 52. Закона о изменама и допунама Закона о стечају (*Сл. гласник РС*, бр. 104/09, 99/11 – др. закон и 71/12)

се сматра план реорганизације који је први изгласан. План реорганизације се сматра усвојеним ако га на прописани начин прихвате све класе. Ако се УППР на рочишту усвоји, стечајни судија ће решењем истовремено отворити стечајни поступак, потврдити усвајање унапред припремљеног плана реорганизације и обуставити стечајни поступак. Приликом реорганизације стечајног дужника, највеће промене у корпоративној структури наступају након усвајања плана реорганизације. Усвојени план реорганизације има снагу извршне исправе и сматра се новим уговором за измирење потраживања која су у њему наведена.⁸⁹

Са друге стране, ако план не добије потребан број гласова, стечајни судија може одобрити предлагачу плана да најдуже у року од 30 дана поднесе измењени план реорганизације и заказати рочиште. Ако се не усвоји ни тако измењени план реорганизације, стечајни судија решењем одбија предлог за покретање стечајног поступка у складу са УППР и над стечајним дужником се спроводи банкротство.⁹⁰ Ако рочиште за разматрање плана реорганизације није одржано, па гласања о плану није ни било, нису испуњени законски услови за доношење решења којим се одређује спровођење банкротства уновчењем имовине стечајног дужника. У таквом случају одлука о банкротству у смислу чл. 131. ст. 1 тач. 6. Закона о стечају може се донети тек након одржавања рочишта на коме се расправљало и гласало о предложеном плану реорганизације, уколико план реорганизације на том рочишту није усвојен.⁹¹

У складу са начелом двостепености поступка, постоји могућност подношења жалбе на решење. Да би било могуће изјавити жалбу, неопходно је да одлука о усвајању или одбијању плана има карактер судске одлуке (увод, изреку и образложење). Дакле, неопходно је доношење решења о усвајању или одбацивању плана, што значи да нису довољни потпис судије и печат суда.⁹²

5.2.5. Потврђивање плана

Усвојени план реорганизације представља споразум са правном снагом извршне исправе између стечајног дужника и квалификоване већине стечајних поверилаца којим се модификују и коначно уређују права свих поверилаца према стечајном дужнику.

⁸⁹ С. Спасић, *Спорна правна питања и практични проблеми у поступку реорганизације*, у: Зборник са саветовања "Златиборски правнички дани 2007", Привредна академија, Нови Сад, стр. 128.

⁹⁰ Чл. 165. Закона о стечају Републике Србије (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

⁹¹ *Решење Привредног апелационог суда*, Пвж. 6/2012 од 26.01.2012 године – Судска пракса привредних судова . Билтен бр. 1/2012.

⁹² С. Спасић, *op. cit.*, стр. 128.

Оваква дефиниција упућује на закључак да он представља израз сагласности воља појединих стечајних поверилаца и стечајног дужника чија се правна дејства протежу и на повериоце који су гласали против његовог усвајања.⁹³

Након усвајања плана реорганизације од стране прописане већине поверилаца стечајни судија доноси Решење о потврђивању усвајања плана реорганизације. Неопходно је указати и на чињеницу да план реорганизације садржи одређене елементе принуде, с обзиром на то да ће се, уколико се он не изврши у одређеном року, применити одговарајуће мере предвиђене у Закону о стечају.⁹⁴ Ипак, план реорганизације није судски акт, узимајући у обзир његове креаторе – о њему се морају позитивно изјаснити повериоци и дужник.⁹⁵ Најприхваћеније схватање о правној природи плана реорганизације јесте да план реорганизације представља уговор са одређеним примесам судског акта, с обзиром да у његовом потврђивању и надзору над његовом применом учествују и стечајни суд, односно стечајни управник.⁹⁶

На рочишту за разматрање предлога плана реорганизације, стечајни судија доноси решење којим потврђује усвајање плана или констатује да план није усвојен.⁹⁷ Против овог решења жалбу могу изјавити стечајни дужник, стечајни управник, стечајни повериоци и различни повериоци.

План реорганизације који је правноснажно потврђен не може се мењати у истом стечајном поступку јер се он обуставља по правноснажности решења о потврђивању

⁹³ Д. Слијепчевић, *Реорганизација стечајног дужника*, у: Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку, Ниш, 2006, стр. 204

⁹⁴ На основу обавештења лица које има правни интерес, суд је у обавези да у року од пет дана информише остала заинтересована лица да дужник не поступа по одредбама усвојеног плана реорганизације и да у року од 10 дана закаже рочиште. Ако по одржаном рочишту суд утврди да стечајни дужник заиста не поступа по одредбама усвојеног плана, примениће једну од законом прецизираних мера: 1) оставиће стечајном дужнику рок у коме је дужан да поступи по плану и отклони последице претходног непоступања 2) овластиће стечајног управника да преузме контролу над стечајним дужником; 3) донеће одлуку о наставку поступка банкротством стечајног дужника; 4) предузеће друге мере у циљу отклањања последица непоступања по плану реорганизације, у складу са овим законом. Чињеница да суд у сваком тренутку, у случају када стечајни дужник не поштује одредбе усвојеног плана, може да прекине извршење плана доношењем одлуке о уновчењу имовине дужника (банкротству), произлази из чињенице да је реорганизација део стечајног поступка, у коме суд спроводи поступак креирања плана реорганизације и његовог усвајања и надзире његово извршење.

⁹⁵ М. Велимировић, В. Чоловић, С. Спасић, Н. Миливојевић, *Актуелна питања стечајног права*, Бања Лука, 2008, стр. 224-225.

⁹⁶ Више: М. Јовановић Zattila, Др. В. Чоловић, *op. cit.* стр. 170.

⁹⁷ Ово "решење објављује се на огласној табли суда и доставља стечајним и различним повериоцима, стечајном дужнику и подносиоцу плана, ако то није стечајни дужник. По правноснажности решења, усвојени план реорганизације стечајни судија доставља регистру привредних субјеката, односно другом одговарајућем регистру, ради објављивања на интернет страни тог регистра или на други одговарајући начин. Регистар је дужан да обезбеди да усвојени план реорганизације остане трајно доступан свим трећим лицима." Видети чл. 166. Закона о стечају.

усвајања плана реорганизације. Суштински, једини начин настављања тог поступка је у случају примене члана 173. ЗОС који прописује могућност наставка стечајног поступка банкротством. Међутим, ово не значи да позитивни прописи забрањују измену уговора који је стечајни дужник закључио са својим повериоцима путем усвојеног плана реорганизације. У том смислу, изводљиво је вансудско поравнање стечајног дужника са повериоцима, као посебног уговора којим би се мењали рокови, начин и други услови предвиђени планом реорганизације, с тим што међусобни споразуми стечајног дужника са појединим повериоцима не смеју угрозити спровођење плана реорганизације.⁹⁸ Сходно члану 173. Закона о стечају, у случају да стечајни дужник не поступа по плану или поступа супротно плану реорганизације, ако се тиме битно угрожава спровођење плана, стичу се услови за покретање банкротства.

Последица наступања правноснажности решења о потврђивању плана реорганизације је обустављање стечајног поступка, што даље значи да престаје дејство свих правних последица отварања стечајног поступка, а у називу стечајног дужника се брише ознака "у стечају".⁹⁹

Пема изменама и допунама Закона о стечају предвиђено је да се даном почетка примене плана сматра дан одређен самим планом, с тим да тај дан не може бити пре дана правноснажности решења о потврђивању плана реорганизације, нити по истеку рока од 15 дана од дана правноснажности тог решења. Евидентно је да се законодавац определио да почетак примене веже за правноснажност решења о потврђивању плана због проблема који би настали у ситуацији у којој би примена плана отпочела пре његове правноснажности, у случају да потом у поступку по редовном правном леку дође до укидања истог решења. Пракса је показала да тада настају значајни проблеми у вези са враћањем извршеног дела плана или урачунавањем истих у нови план, те да би се то избегло, сада је законодавац акценат ставио на правноснажност решења о потврђивању плана, у нади да ће овај проблем у пракси тиме бити решен.¹⁰⁰

Требало би поменути положај поверилаца који нису обухваћени планом реорганизације, а њихово потраживање је настало пре усвајања плана. Ако је у питању унапред припремљени план реорганизације, он мора да садржи и одредбу да ће потраживања ових поверилаца бити намирена на исти начин и под истим условима као

⁹⁸ *Решење Привредног апелационог суда*, Пвж. 376/2014 од 23.07.2014. године

⁹⁹ Чл. 167. ст. 4. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС*, бр. 104/2009)

¹⁰⁰ Агенција за лиценцирање стечајних управника, *op. cit.*, (*Сл. гласник РС* бр. 83/2014)

и потраживања других поверилаца њихове класе (предвиђених планом). Имајући ово у виду, могло би се на први поглед закључити да би ови повериоци имали право да на основу плана реорганизације као извршне исправе остваре своје потраживање. Ипак, то није могуће из разлога што недостатак назначења назива односно имена повериоца, као и врсте и обима обавезе, чини извршну исправу неподнобном за извршење у односу на њих, а усвојени план реорганизације јесте извршна исправа и сматра се новим уговором за извршење обавеза које су у њему наведене. Стога је крајња последица за повериоце који нису наведени у плану, немогућност остваривања свог потраживања у извршном поступку, на основу плана реорганизације у којем они нису наведени. Њима остаје на располагању да, под условима из одредбе члана 173. Закона о стечају, издејствују отварање стечајног поступка банкротством.¹⁰¹ Што се тиче обавеза стечајног дужника утврђених пресудом парничног суда, које се односе на измирење потраживања поверилаца који нису обухваћени планом, оне морају бити у потпуности усклађене са условима за испуњење потраживања поверилаца који су обухваћени планом.¹⁰² Дакле, након усвајања плана, тужбени захтеви морају бити усклађени са истим у погледу висине и начина исплате, јер би у супротном изрека пресуде била супротна усвојеном плану.¹⁰³

5.2.6. Извршење плана реорганизације

Почетак примене плана реорганизације предвиђен је самим планом, а то не може бити пре наступања правноснажности решења о потврђивању плана реорганизације, нити по истеку рока од петнаест дана од дана правноснажности.¹⁰⁴ Корисност ове измене у Закону огледа се кроз немогућност примене плана пре правноснажности решења о његовом потврђивању. Конкретно, у случају да је део плана извршен, а затим решење о потврђивању плана укинато, настао би проблем по питању урачунавања исплаћених средстава. Притом, Закон о стечају изричито искључује могућност употребе института повраћаја у пређашње стање. Пре извршених измена Закона, одговор на ово питање давала је судска пракса. Према становишту и пракси Привредног апелационог суда, средства исплаћена у фази реализације плана реорганизације, у случају обуставе примене

¹⁰¹ Судска пракса привредних судова – *Билтен* бр. 3/2010.

¹⁰² Одредбом чл. 167. ст. 1. Закона о стечају прописано је да се по доношењу решења о потврђивању усвајања плана реорганизације, сва потраживања и права поверилаца и других лица и обавезе стечајног дужника одређене планом реорганизације уређују искључиво према условима из плана реорганизације.

¹⁰³ *Решење привредног апелационог суда*, Пж. 9249/2013(3) од 26.02.2014. године и Пж. 5898/2013 од 05.02.2014. године

¹⁰⁴ Раније законско решење предвиђало је рок од 3 до 5 дана од дана доношења решења о усвајању плана реорганизације, односно није био релевантан моменат правноснажности.

плана реорганизације и наставка стечаја банкротством, не морају да се врате до износа за који би повериоци били намирени у поступку банкротства, јер би трошкови поступка поводом враћања тих средстава само непотребно увећали трошкове стечајног поступка, већ ће исти бити урачунати повериоцу при његовом намирењу у банкротству.¹⁰⁵

Закон о стечају предвиђа да план реорганизације мора да садржи како датум почетка његове примене, тако и рок за извршење који не може бити дужи од пет година.¹⁰⁶ Следећи став истог члана прописује да се наведени рок од пет година не односи на одређене мере за реализацију плана реорганизације, и то оне које се односе на: отплату потраживања у ратама, измене рокова доспелости, каматних стопа или других услова зајма, кредита или другог потраживања или инструмента обезбеђења, период отплате кредита или зајма узетог у току стечајног поступка или у складу са планом реорганизације, као ни на рокове доспелости дужничких хартија од вредности. Дакле, у плану реорганизације предлагач може предложити поменуте мере чија се реализација може спровести у периоду дужем од пет година.

Извршењем плана реорганизације којим је стечајни дужник испунио све обавезе предвиђене планом реорганизације престају потраживања поверилаца утврђена планом реорганизације.¹⁰⁷ С обзиром на то да се ради о извршној исправи, непоступање дужника у складу са одредбама плана реорганизације, даје могућност повериоцима да покрену извршни поступак у складу са чланом 59. Закона о извршном поступку. Такође, ово је један од повода за покретање поступка банкротства. Закон прецизно одређује у којим ситуацијама стечајни судија обуставља поступак реорганизације и доноси решење о започињању банкротства: 1) ако је стечајни дужник издејствовао усвајање плана реорганизације на преваран или незаконит начин; 2) ако стечајни дужник поступа супротно условима из усвојеног плана, а нису предложене задовољавајуће мере у циљу отклањања последица предметног непоступања по плану; 3) ако стечајни дужник не сарађује са стечајним управником, одбором поверилаца или судом или 4) не испуњава налоге судских органа.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Решење Привредног апелационог суда, Пж. 14001/2010(2) од 06. 10. 2011. године

¹⁰⁶ Чл. 156. ст. 1. тач. 14) и 15) Закона о стечају (Сл. Гласник РС, бр. 104/2009)

¹⁰⁷ Чл. 172. Закона о стечају Републике Србије (Сл. Гласник РС бр. 104/2009)

¹⁰⁸ Министарство привреде Републике Србије, документ доступан на интернет страни: <http://www.priv.rs/upload/document/reorganizacija.pdf> (15.03. 2016.)

5.2.7. Надзор над спровођењем плана реорганизације

С обзиром да је за реорганизацију стечајног дужника потребан релативно дуг временски период, важно је да привредни субјект успостави систем за контролу спровођења плана реорганизације. Тај систем би требало да прикупља и обрађује податке који се односе на сваку од предвиђених мера реорганизације и да подноси извештаје о спровођењу плана. За извештаје су посебно заинтересовани повериоци који су усвојили план и очекују да се он доследно спроводи. Уколико се то не догоди, повериоци могу захтевати да се преиспита план и начин његовог спровођења, што доводи у питање наставак реорганизације.¹⁰⁹ Као што је већ речено, законодавац је посветио велику пажњу поступку реорганизације уопште, па тако и питању стручног надзора у оквиру овог поступка.

Улога суда у поступку надзора ограничена је на оцену усаглашености садржине плана и поступка његовог усвајања са законом. У одлуци суда којом се потврђује план реорганизације треба да буду садржане надлежности стечајног управника у поступку вршења надзора над извршењем плана реорганизације, као и сам начин вршења надзора.¹¹⁰

Закон о изменама и допунама Закона о стечају садржи одредбе о независном стручном лицу које ће пратити спровођење плана у интересу свих поверилаца обухваћених планом и начин на који ће то лице обавештавати повериоца о спровођењу плана реорганизације, као и износ и динамику исплате награде за његов рад. То не може бити лице које је запослено код стечајног дужника или код лица које је повезано са стечајним дужником у смислу Закона о стечају. Ово ограничење постоји да би предупредило злоупотребе и повећало објективност и непристрасност стручног лица која му је неопходна приликом спровођења надзора.

Детаљно су регулисана овлашћења Агенције за лиценцирање стечајних управника у поступку стручног надзора. Наиме, у поступку стручног надзора агенција проверава да ли стечајни управник обавља дужност у складу са законом, Националним стандардима за управљање стечајном масом и Кодексом етике. Овлашћена лица и органи за вршење стручног надзора су: супервизор, дисциплинско веће и директор Агенције. Одредбом

¹⁰⁹ В. Познанић, *Реорганизација предузећа кроз стечај*, у: *Право и привреда*, бр. 4-6, Београд, 2011, стр. 323.

¹¹⁰ Национални стандард за вршење надзора над извршењем плана реорганизације, бр. 7.

члана 3а Закона прописано је да у вршењу стручног надзора Агенција проверава да ли стечајни управник обавља послове ускладу са прописима којима се уређује стечај. Стручни надзор обухвата:

- а) увид и анализу извештаја, документације и осталих података које је стечајни управник дужан да доставља у складу са прописима којима се уређује стечај или на захтев Агенције;
- б) непосредни надзор у просторијама стечајног управника и то увидом у акте, пословне књиге, базе података, изводе са рачуна, кореспонденцију и друга документа;
- в) узимање изјава од стечајног управника и лица запослених или ангажованих у канцеларији стечајног управника, као и од лица запослених код стечајног дужника или на други начин ангажованих у стечајном поступку, осим ако су та лица законом или другим прописом обавезана на чување пословне или друге тајне;
- г) предузимање других радњи за које Агенција оцени да су неопходне у обављању стручног надзора.

Ако се у поступку вршења стручног надзора утврди да стечајни управник није обављао послове у складу са прописима којима се уређује стечај, Агенција ће изрећи једну или више мера прописаних законом, и то: опомену; јавну опомену; новчану казну; одузимање лиценце.¹¹¹ Такође, постоји могућност подношења притужбе на рад стечајног управника, а поступак по притужбама детаљније је регулисан чланом 10. Правилника о начину обављања стручног надзора над радом лиценцираних стечајних управника.¹¹² Притужбу на рад стечајног управника Агенцији могу поднети: стечајни судија, поверилац, стечајни дужник у погледу поступања привременог стечајног управника, као и било које друго заинтересовано лице. Статистика о броју притужби у периоду од 2008-2015. године показује да је број притужби на рад стечајних управника драстично порастао у 2012. години, у односу на претходни период, да би затим он постепено опадао до 2015. године. Могуће објашњење оваквих резултата статистике лежи у чињеници темељнијег регулисања права одређених субјеката поменути^м Правилником из 2010. године.

¹¹¹ Агенција за лиценцирање стечајних управника, Информације доступне на интернет страни: <http://alsu.gov.rs/nadzor/postupak-strucnog-nadzora/>

¹¹² Правилник о начину обављања стручног надзора над радом лиценцираних стечајних управника (*Сл. гласник РС*, бр. 35 од 26. маја 2010. Године)

Да би било могуће препознати неуспех у реализацији плана и благовремено реаговати, потребно је у самом плану дефинисати критеријуме за праћење успешности реализације као и механизме да се превазиђу последице одступања од првобитно планираних резултата.¹¹³

5.3. Стање домаћег стечајног законодавства у области реорганизације

Имајући у виду функцију реорганизације, примећујемо да су и пре њеног законског регулисања постојале могућности за финансијски опоравак и наставак пословања стечајног дужника. Циљеви реорганизације постизани су кроз институт принудног поравнања, мада је његов примарни циљ ипак било намирење поверилаца.

Први закон који регулише ову материју донет је 22.11.1929. године, под називом Закон о принудном поравнању и стечају, а по угледу на аустријски Стечајни закон из 1914. године. Овај закон важио је до Другог светског рата, односно до нестанка Краљевине Југославије као државе. Регулатива која се односила на принудно поравнање у великој мери је штитила повериоце.¹¹⁴ Принудно поравнање се састоји у споразуму стечајног дужника са квалификованом већином његових поверилаца о одлагању исплате дугова, смањењу потраживања и о начину њихове исплате. Тај споразум производи правно дејство према свим непривилегованим повериоцима. Оно се назива "принудним" због тога што за његово закључење није неопходан пристанак свих стечајних поверилаца, већ је довољно да је то резултат сагласности њихове квалификоване већине; Назива се поравнањем због пристанка већине поверилаца да пружи дужнику олакшице и помогну му у отклањању опасности од банкротства.¹¹⁵ Последњи закон који је на овај начин регулисао опоравак стечајног дужника био је Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији.¹¹⁶ Институт принудног поравнања је имао циљ да предупреди наступање стечаја кроз споразум дужника и поверилаца закључен под контролом суда. У том смислу, можемо закључити да је принудно поравнање представљало претечу реорганизације у правном поретку Републике Србије.¹¹⁷

¹¹³ Д. Ранђеловић, *Најчешћа питања из праксе стечајног управника*, у: Стечајни инструктор бр. 1, Београд, 2014, стр. 144.

¹¹⁴ М. Јовановић Zattila, *op. cit.*, Београд, 2003, стр. 13-14.

¹¹⁵ М. Велимировић, *Принудно поравнање у новом стечајном праву*, у: Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку, Ниш, 2006, стр. 102

¹¹⁶ Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (*Сл. лист СФРЈ*, бр. 84/89 и *Сл. лист СРЈ*, бр. 37/93 и 28/96)

¹¹⁷ М. Р. Срдић, А. М. Мајкић, *Реорганизација као институт стечајног права у светлу измена и допуна Закона о стечају*, у: Стечајни инструктор, бр. 1, Београд, 2014, стр. 77.

Институт реорганизације стечајног дужника у законодавство Републике Србије први пут је уведен Законом о стечајном поступку.¹¹⁸ Реорганизација стечајног дужника свакако је функционалнији правни пут у санацији стечајног дужника у односу на институт принудног поравнања.¹¹⁹ С обзиром на специфичну природу овог института, у теорији постоје мишљења да би поступке банкротства и реорганизације требало уредити посебним законима. Истина је да је поступак реорганизације у Закону о стечају тренутно регулисан на такав начин који се чини несистематичним. Ово из разлога што се у Закону налазе одредбе које се односе и на поступак банкротства и реорганизације, док су само специфичне фазе и елементи реорганизације уређени у посебној области члановима 155-173.¹²⁰ Претпостављамо да оваква структура Закона наводи на размишљање о потреби постојања *lex specialis*-а чији би предмет регулисања био поступак реорганизације. Ипак, посматрајући реорганизацију са функционалног аспекта, долазимо до закључка да би било погрешно изоловати овај поступак који представља само један од начина спровођења стечајног поступка. Поред тога, последица овакве регулативе било би и преплитање одредаба ових закона што води правној несигурности.

Србија је, пратећи светске трендове у развоју стечајне регулативе, у протеклом периоду више пута реформисала своје стечајно законодавство. Након реформи спроведених 2004. године, усвајањем Закона о стечајном поступку и промена учињених Законом о стечају 2009. године, Народна Скупштина Републике Србије је усвојила Закон о изменама и допунама Закона о стечају 2014. године. Првом реформом омогућене су различите опције у оквиру стечајног поступка и формалне реорганизације, а каснијим реформама су успостављени и алтернативни механизми – унапред припремљен план реорганизације и споразумно финансијско реструктурирање, како би се подстакли дужници да на време отклоне финансијске тешкоће и избегну банкротство као најнеповољнији исход.¹²¹

Актуелни Закон о стечају је на снази седам година, што је довољно дуг период да се истакну предности и недостаци у односу на претходне прописе. Примена наведеног закона показала је извесне недоречености и празнине које је пракса превазилазила тумачењима датим кроз појединачне одоворе или заузете правне ставове. Такође, од

¹¹⁸ Закон о стечајном поступку (Сл. гласник РС, бр. 84/2004 и 85/2005 - др. закон)

¹¹⁹ С. Спасић, *Спорна правна питања и практични проблеми у поступку реорганизације*, у: Зборник радова са регионалне конференције о стечају, Бања Лука, 2008, стр. 135

¹²⁰ Наведено свакако доприноси и свеприсутној терминолошкој конфузији, односно поистовећивању стечајног поступка и банкротства.

¹²¹ Б. Радуловић, *Стечај у Србији – чињенице, заблуде и ненамераване последице*, Београд 2011, стр. 128.

његовог ступања на снагу и почетка примене променили су се и други прописи, као и привредно-економска ситуација, што је условило потребу да се изменама Закона, исти усклади са наведеним прописима и изричитим законским одредбама попуне уочене празнине, уз поштовање ставова изражених кроз одлуке Уставног суда, а све у циљу побољшања процедуре стечајног поступка, њеног убрзања и остварења права поверилаца.¹²²

Евидентно је да су законска решења у корелацији са практичним, те да је неопходно уредити важећу законску регулативу и отклонити евентуалне правне препреке, које се негативно одражавају на реализацију поступка реорганизације у пракси.¹²³ Сигурно је могуће пронаћи адекватно решење у свакој конкретной ситуацији, уколико за то постоји воља од стране законодавца, али и учесника који су непосредни креатори стечајног плана. Приоритетно, законодавац је тај који треба бити вођен искуством појединих земаља када је реорганизација у питању.¹²⁴ Крајњи циљ свих измена свакако је стварање повољнијег правног оквира за нове инвестиције и за улагања која би довела до јачања и ревитализације привреде, а што све суштински води приближавању наше привреде условима који се у фази придруживања Европској унији од нас очекују.¹²⁵

Законом о изменама и допунама Закона о стечају из 2014. године предвиђене су бројне измене и допуне у сврху разраде постојећих одредаба и давања одговора на поједина питања која су се јавила у пракси. Само у делу посвећеном реорганизацији извршене су измене и допуне 9 чланова од укупно 19 који регулишу поступак реорганизације. Ипак, концепт Закона о стечају је у суштини остао исти, првенствено имајући у виду циљеве и начела реорганизације.¹²⁶ Можда најзначајније измене и допуне јесу извршене баш у области реорганизације, а ми ћемо их, у циљу јаснијег излагања, поделити у следеће категорије: 1) измене и допуне које се односе на сам *поступак* реорганизације; 2) измене и допуне које се односе на *субјекте* у поступку реорганизације; 3) измене и допуне које се односе на *садржину плана* и 4) измене и допуне које се односе на *унапред припремљени план реорганизације*.

¹²² Агенција за лиценцирање стечајних управника, Коментар Закона о изменама и допунама закона о стечају, *Сл. гласник РС* бр. 83/2014.

¹²³ М. Чокић, *Ретроспектива усклађивања регионалне легислативе у контексту реорганизације стечајног дужника са прописима ЕУ*, у: Европско законодавство, Београд, 2014, стр. 219.

¹²⁴ М. Чокић, *ibid.*, стр. 216.

¹²⁵ Агенција за лиценцирање стечајних управника, *op. cit.*, (*Сл. гласник РС* бр. 83/2014)

¹²⁶ АЛСУ, *ibid.*

1) Јасно је да је законодавац, уносећи измене и допуне у одредбе којима је уређен поступак реорганизације, тежио постизању веће ефикасности у овом поступку. Ефикасност генерално можемо сагледати са временског аспекта и са аспекта трошкова поступка. У том погледу, значајно је решење којим се прецизира дан почетка примене плана реорганизације као дан правноснажности решења о потврђивању плана реорганизације, док је раније законско решење предвиђало рок од 3 до 5 дана од дана доношења решења о усвајању плана реорганизације, односно није био релевантан моменат правноснажности.¹²⁷

Са аспекта смањења трошкова поступка, истакли бисмо новоуведену обавезу банака да без накнаде на захтев стечајног управника доставе бројеве свих девизних и динарских рачуна, све изводе у електронској форми са свих динарских и девизних рачуна, све уговоре о орочењу средстава стечајног дужника, као и све уговоре о сефу. Јавни регистри имају обавезу да без накнаде на захтев стечајног управника доставе податке о имовини и правима стечајног дужника за период до пет година пре отварања стечајног поступка.¹²⁸ Очигледно је да измене и допуне Закона о стечају иду у правцу смањења трошкова поступка, па тако обавеза добијања сагласности Комисије за заштиту конкуренције приликом подношења плана реорганизације, важи само за планове реорганизације средњих и великих привредних субјеката. Ипак, ни у овим ситуацијама обавеза подношења плана Комисији не би требало да буде генерално правило, имајући у виду улогу Комисије за заштиту конкуренције која има смисла само уколико су планом предвиђене мере које доводе до статусних промена стечајног дужника.

Одредбом која се тиче привремених мера законодавац је онемогућио подносиоца плана али и повериоце да одуговлачи са поступком у вези са изгласавањем плана. Најпре, из ове одребе произлази да предлог за отварање поступка према унапред припремљеном плану реорганизације дозвољава повериоцима спровођење поступка извршења на имовини стечајног дужника, али евентуалну забрану извршења ограничава на рок од шест месеци без могућности продужења забране. Дакле, имовина стечајног дужника биће изложена принудној продаји по протеку рока на који је мораторијум ограничен што представља притисак на подносиоца плана да што пре приступи изгласавању плана. Оваквом одредбом законодавац суштински поставља рок у оквиру кога је разумно

¹²⁷ АЛСУ, *ibid.*

¹²⁸ Чл. 24. Закона о иземнама и допунама Закона о стечају (*Сл. гласник РС*, бр. 104/09, 99/11 – др. закон и 71/12)

очекивати изгласавање унапред припремљеног плана реорганизације. Наравно, ни овакво решење није имуно на злоупотребе које се могу огледати кроз повлачење предлога по коме је одређена мера и подношење новог предлога за отварање стечаја уз унапред припремљени план реорганизације уз нови предлог мере. Међутим, стечајни судија није дужан да одреди меру забране извршења јер сама одредба о одређивању исте мере предвиђа овлашћење стечајног судије, а не његову обавезу.¹²⁹

Још једна важна промена коју уочавамо са процесноправног аспекта, учињена је одредбама члана 7. овог Закона, којим се мења постојећи члан 26. став 1. Закона о стечају и уређује поступак стручног надзора над радом стечајних управника. Стручни надзор врши овлашћена организација, у складу са посебним законом. На поступак стручног надзора сходно се примењују одредбе закона којим се уређује општи управни поступак. После става 1. додаје се нови став 2. који гласи: „У поступку стручног надзора овлашћена организација проверава да ли стечајни управник обавља дужност стечајног управника у складу са овим законом, националним стандардима за управљање стечајном масом и кодексом етике, као и другим прописима.” У случају утврђених неправилности у раду стечајног управника, овлашћена организација, по спроведеном дисциплинском поступку, стечајном управнику за утврђене повреде дужности може изрећи следеће мере: опомену, јавну опомену, новчану казну и одузимање лиценце.¹³⁰ Појачање контроле над стечајним управницима је не само похвално, него и неопходно, из разлога што судбину стечајних поступака у целини опредељује људски фактор.

2) Измене и допуне које се односе на субјекте у поступку реорганизације обухватају положај следећих лица: стечајног управника, заложних поверилаца, скупштине поверилаца, одбора поверилаца и Агенције за приватизацију.

Значајне измене одредаба Закона о стечају усмерене су на побољшање положаја *стечајног управника* као важног органа стечајног поступка. (чл. 19) Сматрамо да је позитивна новина увођење службене легитимације за стечајног управника која учвршћује његов положај, али и одговорност. Организација која је овлашћена да издаје легитимацију стечајном управнику јесте Агенција за лиценцирање стечајних управника (АЛСУ), а министар ближе уређује изглед, образац и садржину ове легитимације. Она се може користити само за службене радње које стечајни управник предузима у границама

¹²⁹ Агенција за лиценцирање стечајних управника, *op. cit.*, (Сл. гласник РС бр. 83/2014)

¹³⁰ Члан 7. став 3. Закона о изменама и допунама Закона о стечају, (Сл. гласник РС, бр. 104/09, 99/11 – др. закон и 71/12)

својих законских овлашћења. Веома важна измена која се односи на стечајног управника извршена је чланом 3. Закона о изменама и допунама. Према њему, брише се став 3. члана 20. Закона о стечају који је давао могућност стечајном судији да изузетно изврши избор стечајног управника са листе активних стечајних управника за територију Републике Србије, ако то захтева делатност стечајног дужника, сложеност случаја или потреба за специфичним искуством стечајних управника. Следи да, након почетка примене Закона о изменама и допунама Закона о стечају, стечајни судија има обавезу да именује стечајног управника методом случајног аутоматског одабира са листе активних стечајних управника. Ово из разлога што је у пракси примећен велики број злоупотреба чл. 20. ст. 2. Закона о стечају, те је изузетак прерастао у правило.¹³¹ Једна од измена која се тиче поверилачких органа стечајног поступка је и измена чл.35.ст.1. који је предвиђао формирање скупштине поверилаца најкасније на првом поверилачком рочишту, тако што се сада искључује могућност да се скупштина поверилаца формира пре првог поверилачког рочишта. Други поверилачки огран који је претрпео измене у новом закону јесте одбор поверилаца. Члан 38. Закона о изменама и допунама Закона о стечају, уређује ситуацију када се на првом поверилачком рочишту не формирају поверилачки органи. Одбор поверилаца чини пет поверилаца чија су појединачна необезбеђена потраживања највећа, али уз искључење лица повезаних са стечајним дужником, у циљу обезбеђења заштите интереса необезбеђених поверилаца. Затим, чланом 16 Закона је предвиђено да ако председник одбора поверилаца не закаже седницу одбора поверилаца у року од 15 дана од добијања предлога више од половине чланова одбора поверилаца, предлагачи могу да закажу седницу одбора поверилаца и предложе дневни ред. Ова одредба несумњиво има за циљ убрзање поступка, односно ефикасност у његовом спровођењу. Поступак је поједностављен укидањем стечајног већа (у Закону о стечајном поступку постојало је трочлано судско веће и посебан стечајни судија), а значајне новине се односе и на одабир стечајних управника и прецизније дефинисање њихових надлежности као и јачању његове одговорности и надзора над његовим радом.

Закон о изменама и допунама Закона о стечају на јасан начин уређује и положај заложних поверилаца. Наиме, члану 49. Закона о стечају додају се ставови 5, 6. и 7, који гласе: „Заложни повериоци су повериоци који имају заложно право на стварима или правима стечајног дужника о којима се воде јавне књиге или регистри, а немају новчано

¹³¹ Н. Цвјетићанин, *Коментар закона о стечају*, Pro Bono, портал за бесплатну правну помоћ, <http://www.besplatnapravnapomoc.rs/prilozi-saradnika/komentar-zakona-o-stecaju/>

потраживање према стечајном дужнику које је тим заложним правом обезбеђено. Заложни повериоци нису стечајни повериоци и нису разлучни повериоци. Заложни повериоци су дужни да у року за подношење пријаве потраживања обавесте суд о заложном праву, уз достављање доказа о постојању заложног права и изјаве о износу новчаног потраживања према трећем лицу које је тим правом обезбеђено на дан отварања стечајног поступка, чиме стичу својство странке. Заложни повериоци не могу да бирају и да буду бирани у скупштину и одбор поверилаца.” Стечајни дужник и његови стечајни и разлучни повериоци не могу умањити или изменити права заложних поверилаца, али се могу са њим споразумети о томе, односно могу то учинити уз његову сагласност. Циљ ових допуна било је разграничење положаја наведених субјеката, односно дефинисање заложних поверилаца као посебне категорије.

Још једна важна новина уведена је чланом 52. Закона о изменама и допунама Закона о стечају, који предвиђа ново овлашћење организације која обавља послове стечајног управника у поступку по унапред припремљеном плану реорганизације. Она добија овлашћење за подношење плана у име правног лица које послује са већинским јавним или друштвеним капиталом. Притом, уколико је таква организација подносилац унапред припремљеног плана, она не може бити именована за независно стручно лице које ће пратити његово спровођење. Ради се о Агенцији за приватизацију која према претходним одредбама Закона није имала ово овлашћење, већ је то могла тек уколико би се отворио стечајни поступак над одређеним лицем. Прописивање овог овлашћења је свакако логичан корак у процесу прилагођавања законског текста новом институту УППР.

3) Закон о изменама и допунама Закона о стечају је, увиђајући значај одредаба које се тичу садржине плана реорганизације, увео неколико новина у тој области, додавши тачке 17), 18) и 19) члану 156. Тачка 17) прописује обавезне податке о лицима која по основу плана постају чланови одређеног правног лица. За домаће физичко лице мора се унети лично име и ЈМБГ, а за страног физичко лице лично име, број пасоша и држава издавања, односно ако је издата лична карта за странца лично име и лични број странца. За домаће правно лице потребно је унети пословно име, седиште и матични брј, а за страног правно лице пословно име, седиште, број под којим се то правно лице води у матичном регистру и држава тог регистра. Потом, према тач. 18) потребно је да план реорганизације садржи и податке о лицима која су повезана стечајним дужником у

смислу Закона. Коначно, тач. 19) предвиђа обавезу процене вредности имовине стечајног дужника, не старије од шест месеци од дана подношења плана реорганизације.

4) Узимајући у обзир специфичности УППР, као и чињеницу да се ради о релативно новом институту у домаћем законодавству, сматрамо да посебну пажњу треба посветити изменама и допунама које се односе на њега. Члан 156. Закона о стечају претрпео је измену коју бисмо пре окарактерисали као терминолошку него као суштинску. Наиме, тачка 2) става 3. наведеног члана прописивала је обавезу достављања уз унапред припремљени план изјаве већинских поверилаца о сагласности са садржином плана и спремности да гласају за њега. Вероватно је циљ такве одредбе био стварање извесности у погледу судбине плана, захваљујући подршци од стране поверилаца. Измена је извршена на тај начин што се сада тражи прилагање изјаве већинских поверилаца да су упознати са планом и да су спремни да приступе рочишту за гласање о плану. Има мишљења да је ова измена учињена са циљем ослобађања обавезе поверилаца на основу њихове изјаве, међутим, не бисмо се могли сложити са тим, с обзиром на то да ни пре измена ова изјава није обавезивала већинске повериоце, нити их спречавала да се касније негативно изјасне о плану.

Поред бројних побољшања учињених доношењем Закона о изменама и допунама Закона о стечају, скренућемо пажњу и на питања чија недореченост изазива недоумице у теорији. Она се односе на могућност манипулисања приликом формирања класа потраживања и питање статуса стечајног поступка након усвајања плана реорганизације.

а) Могућност манипулисања начином формирања класа потраживања

Циљ колективног намерења поверилаца једног стечајног дужника је да се онемогући појединим повериоцима да врше правне радње које нису у интересу поверилаца као групе. Са том идејом је настао принцип већинског одлучивања у поступку реорганизације, чији је основни постулат да одлука већине обавезује мањину. Равноправност суштински сличних потраживања је оправдана, а принцип гласања по класама и већинског одлучивања унутар једне класе његове логичне последице. Закон о стечајном поступку је први пут увео у наш правни систем гласање по класама у поступку реорганизације. Овај део Закона је скоро дословна копија релевантног дела црногорског

Закона о инсолвентности привредних друштава, што ствара низ недоумица и недоследности.¹³²

Планом реорганизације су обухваћени сви повериоци, без обзира на чињеницу да ли су своје потраживање пријавили у стечајном поступку или нису, а право да гласају за предложени план реорганизације стичу чињеницом да су обухваћени самим планом.¹³³ Сврха поделе поверилаца у класе јесте да они сами процене да ли ће им план реорганизације пружити адекватније намирење у односу на поступак стечаја и да у складу са том проценом одлуче да ли ће гласати за план.¹³⁴ Стога се ниједан поверилац не може довести у повлашћен положај у односу на друге повериоце, јер се за све повериоце једне класе мора предвидети намирење у истом проценту. План реорганизације који у делу који се односи на намирење поверилаца, не обезбеђује равноправан положај свих поверилаца исте класе, сматраће се незаконитим.¹³⁵ Са друге стране, постојање категорије обезбеђених поверилаца упућује на закључак да у случају када је проценат обезбеђених потраживања велики, а права поверилаца заштићена на одговарајући начин, мала је вероватноћа да ће се постићи договор о реорганизацији стечајног дужника.¹³⁶ Чини се да у Закону има места за злоупотребу, с обзиром да се неретко класе поверилаца формирају са намером да се обезбеди изгласавање плана. Овакве ситуације јасно указују на недостатак свести учесника поступка реорганизације о далекосежним последицама њихових радњи.

Манипулисање резултатима гласања доводи до усвајања плана реорганизације против воље неких поверилаца. Овакав ефекат је могућ, јер предлагач плана обично унапред зна који повериоци ће се супротставити плану и гласати против његовог усвајања. Имајући то у виду, предлагач ће сачинити план у коме ће предложити да потраживања тих поверилаца буду у целости исплаћена или ће креирати класу у коју ће поред њих сврстати и друга потраживања уз претпоставку да ће противници плана у својој класи бити надгласани од стране поверилаца присталица плана.¹³⁷ Следећи пример

¹³² В. Радовић, *Класификовање потраживања у поступку реорганизације*, у: Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку, Ниш, 2006, стр. 232.

¹³³ *Решење Привредног апелационог суда*, Пвж. 45/2011 од 18.02.2011. године

¹³⁴ План реорганизације је усвојен у једној класи поверилаца ако су за план реорганизације гласали повериоци који имају обичну већину потраживања од укупних потраживања поверилаца у тој класи. План реорганизације се сматра усвојеним ако га на прописани начин прихвате све класе и ако је у складу са одредбама овог закона. Видети: Чл. 165. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

¹³⁵ *Решење Привредног апелационог суда*, Пвж. 566/2013. од 17.07.2013.

¹³⁶ М. Јовановић Zattila, *Усклађивање српског стечајног права са меродавним прописима ЕУ*, Ниш, 2005, стр. 134.

¹³⁷ В. Радовић, *op. cit.*, стр. 233, табела преузета са истог извора.

јасно приказује значај формирања класа у поступку реорганизације. Акционарско друштво, које се бави производњом материјала за шивење, има седам поверилаца. Друштво је већ неколико месеци неспособно за плаћање и директор подноси план реорганизације. Планом су сва потраживања подељена у три класе и предложен је следећи проценат намирења дуговања:

Табела бр. 1.

<i>Означење класе</i>	Класа 1	Класа 2	Класа 3
<i>Потраживања која чине класу</i>	- Обезбеђено потраживање банке од 600.000 динара	- Необезбеђено потраживање банке од 400.000 динара	- Потраживање већинског акционара од 600.000 динара - Потраживања пет добављача од 500.000 динара
<i>% намирења</i>	100%	100%	10%

Резултат овако формираних класа је очигледно привилеговање банке у односу на пет добављача. Дужник се водио својим интересом, да након окончања поступка реорганизације настави сарадњу са банком. Како је дужник у плану навео промену делатности као једну од мера, није му био важан континуитет односа са пет пословних партнера везаних за претходну делатност.¹³⁸ Извесно је да ће у оваквом случају план бити изгласан, а начин формирања класа није у супротности са законом јер он предвиђа класификацију потраживања а не поверилаца. Општеприхваћен став је да класификација није сама по себи дискриминаторна ако план предвиђа виши проценат исплате за неке класе у односу на друге, а сва потраживања су суштински слична.¹³⁹ Приликом просуђивања правичности класификације, стечајни суд ће узети у обзир да ли класификација има рационалну основу и са аспекта дужника али и са становишта

¹³⁸ В. Радовић, *op. cit.*, стр. 234

¹³⁹ Закон не дефинише суштински слична потраживања.

поверилаца. Остаје нејасно зашто не постоји општа забрана манипулације резултатима гласања, која би сигурно допринела правичности приликом формирања класа потраживања.¹⁴⁰

б) Статус стечајног поступка након усвајања плана реорганизације.

Прво схватање поводом овог питања засновано је на идеји о застоју стечајног поступка до извршења плана реорганизације. Претпостављамо да поборници ове теорије имају на уму ситуацију када се у току већ покренутог стечајног поступка усвоји план реорганизације. Међутим, јасно је да у овој ситуацији нема места застоју који у праву јасно указује на могућност наставка одређеног поступка и урачунавања ранијих правних дејстава, што у стечајном поступку није могуће. Како постоји могућност неизвршења плана реорганизације, а затим и подношење новог предлога о отварању стечајног поступка (што имплицира банкротство), читава процедура евентуално може навести на закључак да се првобитни поступак прекида, при чему се правна дејства пре прекида бришу, а поступак се не наставља већ се покреће потпуно нов стечајни поступак.

Друго схватање о статусу стечајног поступка након усвојеног плана реорганизације указује на обавезу обустављања стечајног поступка, јер у тренутку усвајања плана реорганизације престаје да постоји стечајни разлог. Узимајући у обзир реалну ситуацију у тренутку усвајања плана реорганизације, закључујемо да је у том тренутку још увек неизвесна судбина истог, па самим тим и могућност намирења и отклањања стечајног разлога. Усвајање плана реорганизације подразумева постојање споразума поверилаца и дужника потврђеног од стране суда, који тек треба да се изврши и то у циљу отклањања стечајног разлога. Други аргумент присталица овог схватања јесте брисање ознаке "у стечају" поред назива стечајног дужника. Међутим, постојање ове одредбе у Закону треба схватити као својеврсну подршку стечајном дужнику при остварењу циља – а то је наставак пословања – с обзиром да поменута ознака "етикетира" фирму као неуспешну. Спровођење стечајног поступка не престаје *de facto* тиме што је усвојен план реорганизације, већ се на тај начин учесници опредељују за правац кретања стечајног поступка.

Поборници трећег схватања подсећају да спровођење поступка реорганизације редефинисањем односа стечајног дужника и поверилаца, нажалост, није гаранција за успех. Поступак реорганизације, суштински, није окончан даном усвајања плана

¹⁴⁰ В. Радовић, *op. cit.*, стр. 244

реорганизације. Претходни Закон о стечајном поступку чланом 137. изричито је прописивао да власници акцијског капитала стечајног дужника поново стичу своја власничка права тек са даном извршења плана реорганизације. Са тим даном престајале су и све обавезе предвиђене планом реорганизације, као и сва потраживања поверилаца из стечајног поступка. Тиме је било јасно одређено да се поступак реорганизације окончава тек са датумом потпуног извршења плана реорганизације, а не са даном његовог усвајања.¹⁴¹ Захваљујући наведеном, могло се оправдати схватање да стечајни поступак траје до окончања поступка реорганизације.

Актуелни Закон о стечају, као што смо поменули, у чл. 166. изричито наводи обустављање стечајног поступка као последицу правноснажности усвојеног плана, тако да у пракси Стечајни суд доноси Решење о обустављању стечајног поступка по правноснажности плана реорганизације. Иако се у складу са оваквим решењем намеће као логичан закључак да се стечајни поступак завршава усвајањем плана, став аутора је да је ово само делимично прихватљиво. Наиме, стечајни поступак *de jure* јесте окончан, али *de facto* он траје док траје и спровођење плана реорганизације. У прилог овој идеји иде и чињеница да је "постојање стечајног поступка *conditio sine quanon* реализације поступка реорганизације стечајног дужника."¹⁴² Са друге стране, спровођење реорганизације је релативно дуг и компликован процес у коме је ангажован и суд, поред стечајног управника и органа који врше контролу над њим. Коначно, морамо указати на проблем који се јавља као последица двају "олакшица" за стечајног дужника. То су, већ наведени чл. 166. и чл. 167. према коме након доношења решења о потврђивању усвајања плана реорганизације престају све последице отварања стечајног поступка, а у називу стечајног дужника брише се ознака "у стечају" (што је директна последица претходне одредбе). Јасна је намера законодавца да олакша положај дужника како би овај наставио са пословањем, али у пракси су вршене честе злоупотребе подношењем планова без намере да се реорганизација заиста и спроведе, већ са намером да се одложи банкротство и избегне негативан публицитет и објављивање јавности свог реалног статуса.

¹⁴¹ Д. Слијепчевић, *Реорганизација стечајног дужника*, у: Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку, Ниш, 2006, стр. 202.

¹⁴² М. Чокић, *op. cit.*, стр. 205

6. ПРАКСА СПРОВОЂЕЊА РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

7.1. Искуства у спровођењу реорганизације у Републици Србији

Закон о стечају у чл. 161. предвиђа могућност подношења плана реорганизације од стране стечајног дужника, стечајног управника, разлучних поверилаца који имају најмање 30% обезбеђених потраживања у односу на укупна потраживања према стечајном дужнику, стечајних поверилаца који имају најмање 30% необезбеђених потраживања у односу на укупна потраживања према стечајном дужнику, као и лица која су власници најмање 30% капитала стечајног дужника. Иако Закон пружа шире могућности, пракса показује да је готово увек подносилац плана реорганизације стечајни дужник или стечајни управник. Разлог томе јесте општеприхваћено схватање да се реорганизација спроводи првенствено у интересу стечајног дужника, док је поступак банкротства усмеренији на заштиту права поверилаца. Наиме, повериоци који имају обезбеђена потраживања немају интереса за покретање овог поступка, а повериоци необезбеђених потраживања који поднесу план реорганизације, морају добити сагласност поверилаца са обезбеђеним потраживањима што је прилично тешко.¹⁴³

Планови реорганизације који се подnose од стране самих оснивача у току стечајног поступка су мањкави, због ограниченог рока за израду истог, брзоплетости израде, немогућности прилагања свих неопходних елемената који су Законом одређени, и нејасним дефинисањем мера које се предлажу, или паушалним навођењем елемената и мера без њихове озбиљне анализе и стратегије спровођења. Планови реорганизације се заснивају на будућим неизвесним околностима и мерама које су економски неизводљиве.¹⁴⁴

У пракси се дешава и да се планови реорганизације састављају на такав начин да формално-правно садрже све законом тражене елементе, али су тако конципирани да су немогући, неоствариви и засновани на околностима за које се може претпоставити да неће наступити.¹⁴⁵ Једини циљ њиховог подношења јесте пролонгирање банкротства, које ће уследити најкасније за пет година колико траје рок за извршење плана. Овом пропусту доприноси и чињеница да стечајне судије не оцењују економску изводљивост

¹⁴³ С. Спасић, *op. cit.*, стр. 53.

¹⁴⁴ Н. Пејић Кордић, *Неки аспекти института реорганизације*, Београд, стр. 5.

¹⁴⁵ Према Националном стандарду бр. 6 план реорганизације мора бити реалан, односно не сме бити заснован на будућем неизвесном догађају.

плана, већ само његову усклађеност са законом.¹⁴⁶ Покушај да се превазиђе овај недостатак учињен је увођењем нових ставова у чл. 156. који се односе на обавезне елементе садржине УППР-а. Захтева се да овакав план садржи изјаву ревизора или лиценцираног стечајног управника да је унапред припремљен план реорганизације изводљив. Дакле, ради се о изјави лица које познаје правила спровођења стечајног поступка, али и правила економског окружења, које може реално сагледати узроке лошег пословања и мере превазилажења тих проблема. Потом, ради се о потпуно независном лицу чији је интерес заштита “свих од сваког”.¹⁴⁷

Како бисмо јасније приказали значај испитивања изводљивости плана и контроле над његовим спровођењем, у наставку ћемо извршити кратак преглед конкретног случаја из судске праксе. Над привредним субјектом "Југорендген А.Д. Ниш" отворен је стечајни поступак 29.06.2010. године, а 09.11.2010. донет је закључак о утврђивању потраживања његових поверилаца. Стечајни дужник је, поштујући законски рок од 90 дана, 23.11.2010. поднео план реорганизације који је усвојен за мање од три месеца, 27.01.2011. године.¹⁴⁸ Планом је било предвиђено да његово спровођење траје пет година, колико износи законски максимум, а највећи поверилац захтевао је потпуно намирење потраживања у краћем року од осталих. У циљу одржања плана реорганизације, стечајни дужник је на тај захтев пристао, те је у плану предвидео да ће поверилац Eurobank EFG A.D. Beograd бити намирен у првом кварталу 2011. године, односно одмах по правноснажности плана реорганизације. Између осталог, обавеза стечајног дужника утврђена планом реорганизације била је запошљавање 200 нових радника као и проналажење инвеститора, у оквиру предвиђених организационих промена. С обзиром на то да ни после три године од почетка спровођења плана реорганизације стечајни дужник није намирио обавезу према поверицу Eurobank EFG A.D. Beograd, исти је поднео предлог за отварање стечајног поступка у циљу спровођења банкротства и коначног намирења своје обавезе. У циљу спречавања банкротства, стечајни дужник је вансудским путем регулисао питање намирења спорног потраживања и наставио са спровођењем плана. Укупан исход је, ипак, негативан, с обзиром на чињенично стање које показује да стечајни дужник током четворогодишње реорганизације није успео да изврши обавезе преузете планом, што даље неизоставно води настављању стечајног поступка у правцу банкротства, из

¹⁴⁶ М. Јовановић Zattila, *Побијање дужникових правних радњи*, у: *Право и привреда*, бр. 5-8, Београд, 2004, стр. 321-322.

¹⁴⁷ Љ. Павловић, *Стечајни поступак реорганизацијом са унапред припремљеним планом реорганизације и положај и улога стечајног судије*, у: *Стечајни инструктор* бр. 1, Београд, 2014, стр. 94.

¹⁴⁸ *Решење Привредног суда у Нишу*, Ст. 988/2010 од 27.01.2011. године

разлога "непоступања по усвојеном плану реорганизације". С обзиром на то да овакав приступ реорганизацији није изузетак у домаћој пракси, као логично решење намеће се увођење обавезе испитивања изводљивости сваког плана реорганизације.

Увођење УППР у законодавство подстиче дужнике да правовремено поднесу планове, али и да провере одрживост планова. Ипак, ако се планови због великих подстицаја подносе неселективно и без филтрирања, долази до усвајања планова у случајевима када дужник нема одрживо пословање.¹⁴⁹ Претпоставка од које полазимо је да дужници бирају вид реорганизације на основу својих пословних и финансијских показатеља и структуре дугова. С обзиром на то да дужници који припремају УППР и преговарају са својим повериоцима немају нужно блокиране рачуне, као стечајни разлог могу да користе претећу неликвидност. Дужници за које се план реорганизације подноси у оквиру започетог стечајног поступка по правилу као стечајни разлог користе неликвидност и несолвентност. Стога је логично формирати хипотезу према којој су финансијски и пословни показатељи дужника који подносе УППР нешто бољи. Друга претпоставка односи се на координациони проблем. Наиме, дужници чија је структура поверилаца сложенија опредељују се за формални стечајни поступак. Супротно, једноставнија структура поверилаца омогућава лакше разрешавање дужничко-поверилачких односа кроз УППР. Дужници који поднесу УППР су најчешће солвентни непосредно пре подношења, док код обичних реорганизација имовина покрива око 93% утврђених обавеза.¹⁵⁰ УППР је најбоље решење када привредни субјект сам процени да постоје стечајни разлози, односно финансијске тешкоће у пословању. Подношење плана на време, док постоји контрола пословања и имовине, носи велике предности за дужника. Повериоцима приказује јасну намеру дужника да измири своје дугове, да сачува место на тржишту кроз наставак пословања и да уради све што може у циљу измирења обавеза кроз поступак реорганизације по унапред припремљеном плану.¹⁵¹ Институт УППР у наше законодавство је реципиран из америчког Закона о банкрутству, где је његова примена дала изузетно добре резултате у правцу економског опоравка привредних субјеката са тешкоћама у пословању, с обзиром да се његова једноставност огледа у два параметра – ефикасном редефинисању дужничко-поверилачких односа и стратешком

¹⁴⁹ Б. Радуловић, *op. cit.*, стр. 7.

¹⁵⁰ Б. Радуловић, *ibid.*, стр. 5-7.

¹⁵¹ Д. Рађеновић, *Планови реорганизације и УППР - Практични аспекти припреме и реализације*, у: *Стечајни инструктор бр. 1*, Београд, 2014, стр. 107.

решавању проблема путем статусних промена.¹⁵² Институт УППР у Србији карактеришу извесне особине:

- институт Унапред припремљеног плана реорганизације уређен је по угледу на развијене правне системе и по међународно признатим правним стандардима;
- Рокови поступка за усвајање плана су релативно кратки и прецизно дефинисани, тако да би поступак требало да траје неколико месеци у оптималном случају;
- Привредно друштво уз подршку пријатељских поверилаца добија прилику да трајно реши најосетљивија питања релевантна за свој финансијски опстанак.¹⁵³

У вези са обележјима УППР-а, скренули бисмо пажњу на једну од могућности коју овај поступак пружа а која се у теорији истиче као предност. Ради се о задржавању управе у рукама стечајног дужника, на супрот обичној реорганизацији где функцију управљања и заступања преузима стечајни управник. Парадокс се огледа у чињеници да се од нефункционалне управе, при чијем деловању је и дошло до финансијских тешкоћа, очекује да изведе одређену компанију на прави пут.¹⁵⁴

Покушај спровођења емпиријских истраживања у погледу просечне дужине трајања поступака реорганизације претрпео је низ ограничења. Прво ограничење односи се на непотпуност прикупљених података. У наредном периоду очекује унапређење постојеће базе података, али тренутно ово представља битно ограничење. Друго, нису обухваћени сви стечајни поступци. Ово из разлога што АЛСУ спроводи надзор над стечајним управницима, па поступци у којима стечајни управник није именован, односно поступци покренути унапред припремљеном планом реорганизације, нису садржани у овој бази података.¹⁵⁵

¹⁵² М. Дукић-Мијатовић, *Предлог плана реорганизације у светлу законских процедура стечајних закона у региону*, Право и привреда, бр. 4-6, Београд, 2011, стр. 368.

¹⁵³ Н. Николић, М. Маринсковић, *Унапред припремљен план реорганизације*, у: *Стечајни инструктор, Поверљивици у стечају*, бр. 1. и 2/2015, Београд, 2015, стр. 94.

¹⁵⁴ Енглеско стечајно право садржи могућност именовања повереника од стране поверилаца који ће вршити функцију управе у компанији. Више: М. Васиљевић, *Привредна друштва – домаће и упоредно право*, Београд, 1999, стр. 554-556.

¹⁵⁵ Б. Радуловић, *Вратици и голубови – Емпиријска анализа одлука о банкротству или реорганизацији у Републици Србији*, Београд, стр. 84.

Табела бр. 2.

Време покретања поступка **Просечни временски период од покретања до потврђивања плана реорганизације**

<i>2010. година</i>	20.13 месеци
<i>2011. година</i>	14.8 месеци
<i>2012. година</i>	11.52 месеци
<i>2013. година</i>	11 месеци
<i>2014. година</i>	15.5 месеци

База података о поступцима реорганизације која се налази на сајту АЛСУ није потпуна, како у делу који се односи на Решења о обустављању стечајних поступака и усвајању планова реорганизације, тако и у делу који приказује коначне листе потраживања поверилаца, из којих се може видети однос признатих и оспорених потраживања. У евидентираним поступцима из 2009. године уопште нема приложених докумената, док је у оним покренутим 2010. године доступно само 12 решења о потврђивању планова реорганизације од укупно 37. За 2011. годину евидентиран је 51 поступак реорганизације, а у само 20 случајева доступна је документација на основу које је могуће утврдити дужину периода од покретања стечајног поступка до потврђивања плана реорганизације. Од 2012. године ситуација се побољшава, те од 38 поступака, за 33 је на сајту АЛСУ доступна релевантна документација. За 2013. годину евидентирано је 8 поступака реорганизације са могућношћу потпуног увида у документацију, што се односи и на два видљива поступка из 2014. године.

7.2. Друга упоредноправна искуства

7.2.1. Поступак реорганизације у САД

Амерички стечајни закон у поглављу 11 под планом реорганизације подразумева план финансијског реструктурирања који, између осталог, предвиђа како ће компанија намирити своје повериоце. Повериоцима је дата могућност изјашњавања о конкурентним плановима реорганизације. Уколико дужник није предлагач плана, не тражи се његова сагласност. Када повериоци изгласају неки од предложених планова,

пре него што план постане применљив, стечајни суд мора потврдити исти. Повериоци ће бити намиреени у складу са одредбама одобреног плана онда када он постане "ефективан". Чак и када је план потврђен од стране суда, постоје додатни услови који морају бити испуњени да би се исти сматрао ефективним.¹⁵⁶

За разлику од нашег правног система у коме стечајни суд само води рачуна о законитости, у америчком праву стечајни суд има право дискреционе оцене усвојеног плана. Конкретно, то значи да суд може одбити изгласани план ако оцени да он није у најбољем интересу поверилаца, као и што може да наложи његову примену и ако га је усвојила само једна класа, ако утврди да такав план не дискриминише ниједног повериоца, да је правичан и да поштује равноправност поверилаца. Овлашћење за подношење плана реорганизације припада првенствено дужнику у року од 120 дана од отварања поступка и тај период се назива период ексклузивности. Ако дужник пропусти овај рок или повериоци не усвоје план у року од 180 дана, сваки други учесник стечаја је овлашћен да га предложи.¹⁵⁷ Дакле, на основу Закона о стечају из 1978. године дужници (менаџмент и власници) имали су повлашћену улогу у процесу реорганизације. Међутим, доношењем Јединственог трговинског закона (*Uniform Commercial Code*) 2000. године, контрола над дужницима почела је да се помера од менаџмента ка повериоцима са обезбеђеним потраживањима. Последица такве регулативе јесте смањена мотивација менаџера да благовремено поднесу предлог плана за спровођење реорганизације.¹⁵⁸

Унапред припремљена реорганизација (енг. *prepack, prepackaged bankruptcy*) фигурише као решење у америчком стечајном закону од његовог доношења 1978. године. Наиме, чл. 1126. стечајног закона, који носи назив "Прихватање плана" (енг. "Acceptance of plan"), у ставу b) прописује да ће се план реорганизације сматрати усвојеним или одбијеним уколико су повериоци прихватили или одбили план пре подношења предлога за покретање стечајног поступка, под условом да је дужник поштовао правила обелодањивања (енг. *disclosure*) приликом тражења подршке поверилаца за план реорганизације (енг. *solicitation*).¹⁵⁹ Након доношења Стечајног закона 1978. године било је потребно доста времена да се унапред припремљене реорганизације примене у пракси.

¹⁵⁶ М. Јовановић Zattila, *op. cit.*, стр. 219

¹⁵⁷ С. Спасић, *Предрасуде о стечајној реорганизацији у Србији*, Заједничка конференција INSOL Europe и Агенције за лиценцирање стечајних управника Републике Србије, Београд, 2007, стр. 50.

¹⁵⁸ М. Р. Перић, *Економски аспекти корпоративних банкрутстава и стечајних процеса*, Београд, 2015, стр. 19-20.

¹⁵⁹ Н. Николић, М. Маринковић, *op. cit.*, стр. 88.

Прва примена забележена је тек средином осамдесетих година прошлог века.¹⁶⁰ Ускоро је њихова примена постала све учесталији начин решавања финансијских потешкоћа дужника тако да је већ 1993. године више од једне петине реорганизација великих привредних друштава (случајеви у којима је вредност имовине или потраживања већа од 100 милиона USD) спроведено путем убрзаног поступка. Већа примена унапред изгласаних планова уследила је након почетка последње економске и финансијске кризе. У 2011. години чак 41% великих корпоративних стечајева у САД чинили су унапред припремљени планови реорганизације, док је у првој половини 2013. године учешће унапред припремљених реорганизација у поменутој групи дужника износило рекордних 59%. Ипак, у поређењу са укупним бројем реорганизација привредних друштава у складу са поглављем 11 Стечајног закона, број унапред припремљених реорганизација је веома мали. Од укупног броја реорганизација у 2010. години за дужнике чија имовина прелази вредност од 100.000 USD, учешће унапред изгласаних планова износило је само 0,09%. Подаци указују да унапред припремљене планова у САД користе, мада не искључиво, велике корпорације. Такође, треба поменути да се у САД све чешће користе продаје у складу са одељком 363 (b) Стечајног закона. Реч је о продајама у којима дужник продаје сву или готово сву имовину ван плана реорганизације уколико постоји адекватно оправдање. Продаја у складу са одељком 363 по правилу се врши пре подношења плана реорганизације, при чему такву продају мора одобрити стечајни судија. Неки од највећих стечајева, према укупној вредности имовине и потраживања, на пример стечај корпорације General Motors заправо није спроведен према унапред припремљеном плану, већ продајом у складу са одељком 363(b).¹⁶¹ Стечајни судови обично не потврђују план пре истека периода од 30 дана, због рока од 28 дана за изјављивање жалбе. Емпиријске студије потврђују предности *Prepack*-а, при чему треба бити опрезан у доношењу коначне оцене, јер пре самог судског поступка период преговора дужника и поверилаца може бити веома дуг. Посматране су обе фазе убрзаних реорганизација – период од покретања преговора до покретања поступка и од покретања поступка, односно подношења плана до његовог усвајања. Фаза преговора у просеку је трајала 18,3 месеца, док је друга фаза, односно судски поступак био знатно краћи и трајао је у просеку 3,3 месеца. При томе постоји значајна разлика између унапред изгласаних и унапред преговараних планова.

¹⁶⁰ Компанија за истраживање нафте и природног гаса из државе Луизијана под називом *Crystal Oil Company* је била прва која је 1986. године својим повериоцима предложила вансудски договор о плану реорганизације.

¹⁶¹ Б. Радуловић, *Унапред припремљени планови реорганизације у Србији – упоредноправна и емпиријска анализа*, Београд, 2013, стр.18.

Наиме, период од покретања поступка до усвајања код унапред изгласаних планова трајао је само 1,9 месеци, док код планова који су само договорени са повериоцима, време у суду у просеку износи 6 месеци. Према подацима за последњу деценију, у просеку за сваку посматрану годину, убрзане реорганизације трају нешто између три и четири месеца, уз изузетак 2007. године када су у просеку трајале само 40 дана. Насупрот томе, за потврђивање обичних планова реорганизације у просеку је потребно 420 дана.¹⁶² Поред уштеде времена, као предност у односу на обичну реорганизацију обично се наводе нижи трошкови поступка. Под условом да суд закаже рочиште на којем се расправља о изјави у року од месец дана и да суд одобри изјаву, унапред преговарани планови могу бити потврђени у року од 60 дана. Ипак, због могућности да суд одбаци изјаву или да се класе које неће бити у потпуности намирене не сагласе, време потребно да се план потврди може бити знатно дуже. Прве емпиријске анализе убрзаних планова у САД углавном су фокусиране на ефикасност поступка изражен дужином трајања, трошковима поступка. Тако, према обрачунатим трошковима унапред припремљене реорганизације налазе се између вансудских реструктурирања и обичних реорганизација. Постизање договора унапред и краћи период судског поступка значи и мању изложеност негативном публицитету, чиме се смањује ризик у погледу наставка пословања. Истраживања су показала да избор опције реструктурирања углавном зависи од финансијских показатеља компаније, питања координације поверилаца, учешћа обезбеђених поверилаца и вероватноће опортуног понашања поверилаца.¹⁶³ Дакле, поступак по *Prepack*-у, који је у САД-у дао врло добре резултате, није у свакој ситуацији најпожељније решење. Претпоставка је да са већим финансијским тешкоћама иде и веће уплитање суда у поступак, па се стога наведени поступак најчешће предлаже као решење за привредне субјекте чија је финансијска ситуација боља од субјеката који покрећу "обичну" реорганизацију.

7.2.2. Поступак реорганизације у Немачкој

Немачко стечајно право је окренуто концепту најповољнијег могућег намирења поверилаца. Такође, продаја имовине у поступку банкротства је правило, док је реорганизација изузетак. Чак и ако се компанија и повериоци определе за реорганизацију

¹⁶² Б. Радуловић, *ibid.*

¹⁶³ Б. Радуловић, *ibid.*, стр. 56.

на основу плана реорганизације (нем. *Insolvenzplan*), то ће бити зато што су проценили да се на тај начин може обезбедити већа вредност за повериоце него ликвидацијом.¹⁶⁴

Занимљиво је да, као у Француској, овај поступак спроводи суд опште надлежности, а не трговински суд, као код нас. План реорганизације је судски одобрен уговор већинских поверилаца и дужника и сматра се судским поравнањем (*Vergleich*). О плану реорганизације гласање се врши по класама поверилаца, а за усвајање плана је неопходно да гласа најмање половина по броју и 75% по вредности потраживања у свакој плану предвиђеној класи. Посебно су заштићена права дужникових запослених. Усвојени план суд мора да одобри, а може да га одбије само због битне повреде поступка или ако се њиме битно оштећује мањина несагласних поверилаца. Након одобрења плана реорганизације, стечајни поступак се обуставља, план реорганизације постаје извршна исправа и његове одредбе производе дејство *erga omnes*.¹⁶⁵

Реформа стечајног законодавства у Немачкој извршена је 2012. године. Овом приликом донет је Закон о даљем олакшавању реструктурирања компанија (Act for the Further Facilitation of the Restructuring of Companies) који је ступио на снагу 1. марта 2012. године.¹⁶⁶ Законодавац је поједноставио поступак реорганизације стечајног дужника и побољшао шансе за њен успех. *Insolvenzplan* може садржати сваку меру или предлог који су дозвољени по правилима немачког компанијског права, а нарочито је олакшан процес претварања потраживања у капитал стечајног дужника. ESUG такође омогућава тзв. "debtor in possession" статус (дужник у поседу, односно менаџмент у поседу стечајног дужника), сличан оном који познаје поглавље 11 америчког стечајног закона.¹⁶⁷ Овакав статус стечајног дужника подразумева ситуацију у којој дужник наставља пословање користећи средства на којима постоји заложно право поверилаца. Такође по угледу на поглавље 11, уведена је тзв. "кишобран процедура" као мера у поступку реструктурирања. Када је поступак реструктурирања покренут из разлога претеће неликвидности, стечајни суд може одобрити меру забране извршења над имовином дужника. Током овог периода, који може трајати најдуже три месеца, дужник може планирати и реализовати реструктурирање, док је заштићен од принудних мера поверилаца. Стечајни дужник који се налази у "кишобран процедури" мора

¹⁶⁴ Заштита поверилаца у континенталним правним системима је слабија у односу на амерички систем. У енглеској се сматра да је сам поверилац одговоран за своје поступке у правном промету и да правни систем не треба да буде противтежа поверилачкој непажњи. Више: Renate Eichin, *Freedom of Establishment versus Creditor Risk in Germany: A Clash of Principles?*, 2007, str. 58.

¹⁶⁵ С. Спасић, *op. cit.*, стр. 50.

¹⁶⁶ Група аутора, *Restructuring and special situations briefing*, German insolvency law reform comes into force on 1 March 2012, стр. 1.

¹⁶⁷ Н. Николић, *op. cit.*, стр. 7

бити под надзором привременог стечајног управника.¹⁶⁸ Суд може наложити наставак рада стечајног управника и по одобравању плана, у циљу надзора над његовим спровођењем, најдуже три године. Дужник коме је у поступку реорганизације део дуга отпуштен, заправо се не ослобађа истог, већ пролази период искушавања након спроведене реорганизације са чијим истеком престају и дугови.

7.3. Последице (не) успешне реорганизације

На основу одредаба Закона о стечају које говоре о стечајним разлозима, закључујемо да примарна последица неуспеле реорганизације, тачније "непоступања по усвојеном плану реорганизације", јесте поновно покретање стечајног поступка у правцу банкрутства. У овој ситуацији на губитку су сви субјекти: повериоци (који ће бити намирени у мањем обиму), дужник (који ће бити ликвидираан) и држава (привредни систем).

У овом делу рада се нећемо бавити директним последицама неуспешне реорганизације и отварања стечајног поступка, већ оним индиректним, које се одражавају на стање националне економије и социјалне прилике у земљи. Ово у циљу подизања свести о потреби ширег сагледавања функција реорганизације. Могло би се рећи да је законодавац дао веће подстицаје за благовремено реаговање дужника којима прети неспособност плаћања кроз уређење института унапред припремљеног плана реорганизације и споразумног финансијског реструктурирања, код којих је израженија функција спречавања ликвидације привредних субјеката за које се закључи да је могуће одржање њиховог пословања.

Поверење у институције система које се јавља као резултат уверења да ће сва потраживања на крају бити наплаћена, било редовним путем или кроз неки од видова стечајног поступка, основа је нормалног функционисања тржишта. Успостављањем сигурности на тржишту стварају се услови за економски раст, прилив инвестиција, функционисање фискалног и кредитног система и др. Да би се наведено постигло, стечајни закон мора спречити разне злоупотребе у оквиру овог поступка.¹⁶⁹

Значајна последица спровођења поступака реорганизације, нарочито изражена у земљама у транзицији, јесте сигурност положаја запослених у привредном субјекту – стечајном дужнику. У тренутним економским условима када се тежи смањењу сиромаштва на глобалном нивоу, губитак радних места представља велики корак уназад, формирајући друштвене слојеве међу којима постоји велики јаз. Поред ових последица социјалне природе, куповна моћ становништва на ниском нивоу узрокује и опадање свеукупне економске активности. Све ово онемогућава

¹⁶⁸ P. Jark, *German Insolvency Code revision summary of key changes*, стр. 2, документ доступан на интернет страни: https://www.dlapiper.com/~media/Files/Insights/Publications/2012/04/German%20Insolvency%20Code%20revision%20%20Summary%20of%20key__Files/DLA_Piper_Changes_to_the_Insolvency_Law_in_Germany/FileAttachment/DLA_Piper_Changes_to_the_Insolvency_Law_in_Germany.pdf

¹⁶⁹ В. Малбашић, *op. cit.*, стр. 8.

успостављање привредне стабилности, како због ликвидације постојећих компанија, тако и због стварања неповољних услова за отварање и пословање нових.

Стање привреде у једној земљи детерминисано је, између осталог, стечајном регулативом и представља значајан фактор од којег зависе одлуке страних инвеститора. Они своје пословне процене заснивају на економском принципу "предвиђања" који се некада представља и као принцип очекивања повраћаја уложених средстава. Пословни ризик приликом улагања подразумева постојање извесног степена неизвесности у погледу прихода, због потенцијалне или постојеће финансијске нестабилности на микроекономском и макроекономском нивоу. Постоји могућност да у периоду економске кризе посао не обезбеди повраћај средстава у већем износу од уложеног.¹⁷⁰ У многим економски неразвијеним земљама тешко је уопште добити поуздане податке за процену ризика. Инвестирање у послове на тржиштима овог типа одвија се отежано, уз захтевање премија због неизвесности ризика од стране инвеститора. У оваквим условима немогућност предвиђања ризика може потпуно парализати тржиште.¹⁷¹

8. ПРЕТПОСТАВКЕ УСПЕШНЕ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ

Посматрајући реорганизацију стечајног дужника, почевши од идеје о подношењу плана па све до његовог извршења, увиђамо да се ради о врло комплексном поступку чији је резултат детерминисан бројним факторима. Другим речима, не постоји универзални метод који гарантује успешну реорганизацију. Јасно је да проблеми који онемогућавају учесталију и ефикаснију примену одређеног закона, па и Закона о стечају, нису повезани искључиво са самим текстом закона, већ се налазе у ширем институционалном и регулаторном оквиру, као и у његовој прилагођености специфичностима одређеног окружења у коме се тај закон примењује.¹⁷² У овом делу рада ћемо образложити услове чије је испуњење неопходно за успешно спровођење реорганизације, а они се односе на три категорије: 1) законску регулативу; 2) функционисање одређених институција и фискалне политике и 3) испитивање целисходости и изводљивости плана реорганизације.

¹⁷⁰ J. M. Carter, *Business assessments in the function of foreign investment*, стр. 130-134, у: Тематски зборник радова – Страна улагања, Ниш, 2001.

¹⁷¹ М. Јовановић Zattila, *op. cit.*, стр. 134.

¹⁷² М. Јовановић Zattila, *Побијање дужникових правних радњи*, у: Право и привреда, бр. 5-8, Београд, 2004, стр. 315.

8.1. Адекватно уређење стечајног законодавства

"Стечајни закон је устав трговинског права" - Mike Falke

Да би стечајни закон био применљив, он мора у целости одражавати правно, историјско, политичко и културно наслеђе земље која га је донела.¹⁷³ Није сваки модел стечајног закона подједнако добар у свим друштвено-економским условима. И када се успостави одговарајућа правна регулатива и институционални оквир, то опет не значи да ће примена тих прописа сигурно имати позитивне ефекте. Примена законских решења по узору на развијене земље, у условима када не постоји тржишна свест и понашање, може имати веома негативне ефекте.¹⁷⁴

Не треба изгубити из вида да је стечајна регулатива само један од елемената правног система који утиче на пословање привредних субјеката. Због тога је неопходна примена законских решења из области статусног права,¹⁷⁵ материје која регулише регистрацију привредних субјеката, тржиште хартија од вредности, приватизацију, платни промет, законско регулисање примене међународних рачуноводствених стандарда, заложно право и др. Такође, треба обратити пажњу на прописе којима се регулишу извршни и парнични поступак, пошто се на стечајни поступак сходно примењују прописи којима се регулише парнични поступак.¹⁷⁶ Наиме, једна од најсложенијих фаза стечајног поступка је утврђивање потраживања поверилаца. Уколико је потраживање оспорено поверилац се упућује на парницу ради утврђивања оспореног потраживања. Поједине стечајне поступке карактеришу бројне пријаве потраживања и на основу њих бројни спорни односи, чије неблаговремено решавање кроз парнични или други поступак, битно утиче на трајање стечајног поступка, али и на саму могућност измирења неспорних потраживања поверилаца. У овој ситуацији постоји и могућност упућивања повериоца на поступак посредовања. Посредовање је могуће и у фази одлучивања о постојању стечајног разлога. Суд може, након прихватања предлога за покретање стечајног поступка, упутити предлагача на поступак медијације. Ако се прихвати посредовање, предмет споразума повериоца и дужника биће отклањање стечајног разлога због којег је

¹⁷³ N. Martin, *The Role of History and Culture in Developing Bankruptcy: The perils of legal transplantation*, 1977, 66-105, доступно на: <http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1418&context=expresso>

¹⁷⁴ В. Малбашић, *op. cit.*, стр. 10.

¹⁷⁵ Закон о привредним друштвима (*Сл. гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон и 5/2015)

¹⁷⁶ В. Малбашић, *op. cit.*, стр. 9.

покренут стечајни поступак. На овај начин, посредовањем се споразумно одређује измирење доспеле обавезе стечајног дужника због које је покренут поступак.¹⁷⁷

Имајући у виду наведено, закључујемо да је одговарајућа законска основа од суштинског значаја за спровођење поступака реорганизације јер у великој мери детерминише њихов успех. Када смо говорили о стању домаћег стечајног законодавства, указали смо на чињеницу да се институт реорганизације, као и само стечајно законодавство у нашој земљи, још увек налази у фази развоја и поред учињеног великог напретка у овој области.

8.2. Институционални и регулаторни оквир

Законско регулисање стечајног поступка није само по себи довољно да обезбеди несметано функционисање привредних кретања у једној земљи. Потребан је адекватан институционални и регулаторни оквир да би систем био ефикасан. Неке од земаља, попут Чешке, које су прилично поодмакле у спровођењу економских реформи, увиђају потребу да унапређују не само Закон о стечају него и сву осталу регулативу, институције, регистре, тржиште капитала и др. како би превазишли проблеме који се у пракси јављају.¹⁷⁸

Процес спровођења плана реорганизације је врло комплексан, те се од свих актера очекује посвећеност и стручност приликом извођења одређених активности. Примена прописа захтева и људе који би их спроводили, па је у том смислу потребан снажан, независан и ефикасан правосудни апарат. У поступку реорганизације нарочито долази до изражаја положај стечајног управника као органа стечајног поступка.¹⁷⁹ Закон о изменама и допунама Закона о стечају и Закон о Агенцији за лицензирање стечајних управника својим одредбама на детаљан начин уређују положај стечајних управника као и услове за њихово именовање. Одговорност стечајног управника је веома велика, а поступак надзора над спровођењем плана реорганизације је врло осетљив. Сваки пропуст у изради плана реорганизације, као и у његовом спровођењу, може имати несагледиве последице. Може се закључити да је стечајни управник значајан орган од чије стручности, способности и савесности у значајној мери зависи исход читавог стечајног

¹⁷⁷ Д. Ракочевећ, *Медијација у привредно-правним споровима и стечајним поступцима*, *Право и привреда*, бр. 4-6, Београд, 2011, стр. 300-301.

¹⁷⁸ В. Малбашић, *Реорганизација као мера за спречавање стечаја*, Београд, 2005, стр. 9.

¹⁷⁹ Он штити интересе и стечајног дужника и поверилаца. Видети: Др. Д. Миленовић, *Стечајни управник*, у: *Право и привреда*, бр. 7-9, Београд, 2010, стр. 263.

поступка. Због тога је је Законом о стечају посебно регулисано питање стручног надзора над радом стечајног управника.¹⁸⁰ Ипак, нереално је очекивати да ће само стечајни управници моћи да изнесу терет реализације плана реорганизације, због чега се мора посветити већа пажња едукацији правника у привреди.¹⁸¹ Следећи корак у том смеру могла би бити специјализација судија, по угледу на поједине земље ЕУ (Аустрија, Немачка, Француска и Белгија) које су створиле Европско Удружење привредних судија (*European Union of Judges in Commercial Matters*).¹⁸² Ситуација је знатно боља код подношења УППР када се ангажују лица стручнија од стечајног управника. Квалитет плана реорганизације директно зависи од стручности и савесности ангажованих лица. Конкретно, то могу бити физичка лица (адвокати) као правни саветници, али и правна лица као финансијски саветници и ревизорске куће, која се консултују са великим повериоцима приликом израде УППР.

Што се тиче регулаторног оквира, финансијски положај компанија умногоме је одређен мерама државе у области монетарне и фискалне политике. Оне у великој мери могу да олакшају или отежају пословање привредних субјеката. Наравно, прилагођавање ових мера не сме се вршити због постизања краткорочних циљева, већ оне треба да буду резултат дугорочне стратегије економског развоја. На пример, централна монетарна институција управља политиком каматних стопа која утиче на обим задуживања привредних субјеката. Ако су оне у једном периоду одржаване на релативно ниском нивоу резултат је веће финансирање из кредитних извора, али ако после тога дође до великог скока каматних стопа долази до презадужености која на почетку није могла бити предвиђена. Као последица тога, инсолвентност и стечај постају реална претња.¹⁸³ У том случају не треба заборавити ситуацију у којој се могу наћи локалне самоуправе (општине и региони). Чест је случај у земљама у транзицији, поготово у малим срединама, да је једно привредно друштво главни извор запослености и буџетских прихода. Ликвидација таквог привредног субјекта може имати огромне социјалне последице у таквој средини.¹⁸⁴

¹⁸⁰ Стручни надзор над радом стечајних управника врши Агенција за лиценцирање стечајних управника, а на поступак надзора и изрицања санкција примењује се Закон о општем управном поступку. Више: *ibid.*, стр. 269.

¹⁸¹ М. Поробић, *Стечајни план реорганизације*, у: Правна ријеч, Бања Лука, 2015, стр. 544-545

¹⁸² М. Чокић, *Ретроспектива усклађивања регионалне легислативе у контексту реорганизације стечајног дужника са прописима ЕУ*, Европско законодавство, Београд, 2014, стр. 222.

¹⁸³ В. Малбашић, *op. cit.*, стр. 10

¹⁸⁴ В. Малбашић, *ibid.*

8.3. Процена целисходности спровођења реорганизације

Реорганизација привредног субјекта има смисла само ако постоји реална могућност за финансијски опоравак. Мора постојати стваран посао, који функционише и који је могуће реорганизовати.¹⁸⁵ У случају да је стечајни поступак покренут касно, тј. да је стечајни дужник током дужег периода пословао са финансијским тешкоћама, реорганизација неће бити могућа. Да би се оценила целисходност реорганизације потребно је дати одговоре на неколико питања. Прво питање је, у којој мери ће повериоци бити намиреени ако дужник банкротира. Друго, да ли се реорганизацијом може постићи већи степен намирења него што би се постигао банкротством.¹⁸⁶ Треће, под којим условима се мора спровести реорганизација да би њени ефекти за повериоце били повољнији од ефеката банкротства. Четврто питање односи се на могућност наставка пословања.¹⁸⁷ Одговори на ова питања чине полазну основу приликом доношења одлуке о судбини стечајног дужника али и стечајних поверилаца. У њима су садржани и суштински циљеви поступка реорганизације стечајног дужника.

Целисходност спровођења реорганизације се мора испитати у сваком конкретном случају. То значи да је за спровођење реорганизације неопходна квалитетна информациона основа коју чине резултати различитих анализа. Посебно важан део анализе треба да садржи показатеље који указују на узроке и последице неповољног финансијског стања и представљају индикацију да би се она могла превазићи реорганизацијом. Свака од ових анализа представља посебну врсту испитивања и односи се на један од битних аспеката пословања. Неопходно је оценити адекватност правног статуса субјекта, функционисање његове управе и квалитет људских ресурса.¹⁸⁸ Кључна питања свакако треба да обухвате постојање континуираног пословања субјекта који се суочио са финансијским тешкоћама, односно непрекинут производни процес, очувану дистрибутивну мрежу, сачувано поверење и потражњу финалних корисника, сачувану присутност и препознатљивост на тржишту и др. Затим, важна је и процена о постојању или непостојању вишка радне снаге или мањка квалификоване радне снаге, стручности

¹⁸⁵ С. Спасић, *Спорна правна питања и практични проблеми у поступку реорганизације*, у: Зборник радова са регионалне конференције о стечају, Бања Лука, 2008, стр. 135

¹⁸⁶ Уколико се на овај начин утврди да би повериоци били у већој мери намиреени у поступку банкротства, реорганизација постаје бесмишљена имајући у виду захтев који план реорганизације мора испунити а то је могућност повољнијег намирења потраживања поверилаца у односу на банкротство.

¹⁸⁷ В. Познанић, *Реорганизација предузећа кроз стечај*, у: *Право и привреда*, бр. 4-6, Београд, 2011, стр. 317

¹⁸⁸ В. Познанић, *ibid.*, стр. 319

управљачке структуре стечајног дужника и функционалности пословних делова.¹⁸⁹ Најпре треба идентификовати делове организационе целине који су највише допринели укупној непрофитабилности пословања. То могу бити погони за производњу појединих врста производа или услуга, просторно одвојена одељења, споредне и помоћне делатности, прегломазан административни апарат итд. Претпоставка за доношење исправних одлука по овом питању јесте развијено дивизионално рачуноводство (извештавање по профитним и инвестиционим центрима) које омогућава да се најпрецизније утврди допринос организационих делова укупном пословању.¹⁹⁰

Пракса показује да се приликом израде УППР-а врши квалитетнија анализа стања стечајног дужника и оцена целисходности његове реорганизације. Основни разлог је благовремено реаговање стечајног дужника на финансијске тешкоће и његова чврста одлука да одржи пословање, што из његовог угла и јесте циљ подношења плана. Да би то постигао, стечајни дужник треба ангажовати стручњаке из одговарајућих области, који ће анализирати узроке финансијских тешкоћа, тренутно стање пословања и целисходност покретања поступка реорганизације.

8.4. Концепт плана реорганизације

Правни оквир за израду плана реорганизације чине одредбе Закона о стечају и Националног стандарда бр. 6, а код УППР и Правилник о начину спровођења реорганизације унапред припремљеним планом реорганизације и садржини тог плана. Стечајни дужник је дужан да у плану реорганизације пружи веродостојне, објективне и потпуне информације.¹⁹¹ Реорганизација подразумева реструктурирање дугова и пословне делатности стечајног дужника на начин на који се разумно може очекивати да ће обезбедити његов финансијски опоравак и намирење потраживања поверилаца у складу са законом.¹⁹² Приликом израде плана нарочито треба узети у обзир законску одредбу која каже да се реорганизација спроводи у циљу повољнијег намирења поверилаца у односу на банкротство. Због тога се посебна пажња треба посветити квалитету плана реорганизације и његовој изводљивости. У том смислу издвајамо битне елементе који условљавају успешну реорганизацију и захтевају ангажовање стручњака из релевантних области.

¹⁸⁹ Министарство привреде, *Реорганизација*, видети: <http://www.priv.rs/upload/document/reorganizacija.pdf>

¹⁹⁰ В. Малбашић, *op. cit.*, стр. 56.

¹⁹¹ Национални стандард о минимуму података које треба да садржи план реорганизације који подноси стечајни управник бр. 6.

¹⁹² Б. Мрдовић, Неки аспекти новела Закона о стечају, у: *Стечајни инструктор бр. 1*, Београд, 2014, стр. 31.

Пракса је показала да су планови реорганизације често нереално формулисани и усмерени ка пролонгирању банкротства. Повећана опрезност је неопходна у ситуацији када план предвиђа потпуно намирење потраживања поверилаца, јер уколико дужник не успе да изврши наведене обавезе, повериоци ће на крају бити намирени под неповољнијим условима, односно у мањем проценту него што би то био случај у поступку банкротства. Најчешћи разлог предвиђања потпуног намирења потраживања поверилаца у директној је вези са намером наставка пословања стечајног дужника. Наиме, најважнији повериоци у овом случају су банке и добављачи који условљавају наставак пословне сарадње потпуним намирењем њихових потраживања која чине највећи проценат укупних потраживања према стечајном дужнику. Такође, њихов глас, као глас већинских поверилаца, пресудан је приликом доношења одлуке о усвајању плана. Како план реорганизације као извршна исправа обавезује и несагласне мањинске повериоце, могли бисмо да поставимо питање да ли је у оваквим ситуацијама могуће испоштовати начело једнаког третмана поверилаца.

На основу увида у планове реорганизације, како "обичне", тако и унапред припремљене, можемо предочити извесне разлике у њиховој структури. Једна од битних разлика садржине плана реорганизације поднетог у редовном стечајном поступку и унапред припремљеног плана реорганизације је у томе што унапред припремљени план реорганизације мора да садржи изјаву ревизора или лиценцираног стечајног управника о изводљивости плана, што није део садржине плана реорганизације поднетог у редовном стечајном поступку, о чему је раније било речи.¹⁹³ Иако термин "изјава" указује на постојање одређене тежине исте, тим пре што је дата од стране стручњака, она суштински представља само мишљење овлашћеног лица. Како стечајни судија утврђује тачност података из предлога плана реорганизације, као и уредност и потпуност плана, а део садржине плана реорганизације није изјава стечајног управника о изводљивости плана, то стечајни судија није овлашћен да предлог тог плана реорганизације одбаци. Овлашћен је да одбаци предлог плана реорганизације само ако нису поштоване одредбе о овлашћеним подносиоцима, садржини и року за подношење плана реорганизације, уколико се недостаци не могу отклонити или нису отклоњени у одређеном року, као и када план није у складу са другим прописом.¹⁹⁴ Из тог разлога и поред дужности

¹⁹³ Чл. 7. Правилника о начину спровођења реорганизације унапред припремљеним планом реорганизације и садржини тог плана, дефинише изјаву о изводљивости плана реорганизације као изјаву која садржи мишљење ревизора или стечајног управника о изводљивости и целисходности мера предвиђених планом и опреданости претпоставки на којима се план заснива.

¹⁹⁴ Чл. 163. ст. 2. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

стечајног управника да достави мишљење о изводљивости плана реорганизације, што је предвиђено Националним стандардом бр. 6, то мишљење није обавезни део садржине плана реорганизације, па стечајни судија не може да одбаци предлог плана реорганизације, због негативно датог мишљења стечајног управника о изводљивости плана. Са мишљењем стечајног управника ће само бити упознати повериоци стечајног дужника, како би дато мишљење имали у виду приликом гласања о предлогу плана реорганизације.¹⁹⁵ Ова ситуација јасно приказује узрок усвајања неизводљивих планова, унапред осуђених на неуспех, имајући у виду да повериоци као недовољно стручни имају главну реч приликом усвајања плана. У вези са тим, сматрамо да би било целисходно дати шира овлашћења стечајном судији у овој фази поступка. Конкретно, требало би да његова одлука има функцију филтрирања планова, ако не кроз њихово одбацивање, онда макар путем наметања обавезе вршења измена поднетог предлога који је оцењен као неизводљив.

Друга значајна разлика у садржини плана реорганизације и УППР-а предвиђена Законом о стечају, односи се на ванредни извештај ревизора са стањем пословних књига утврђеним најкасније 60 дана пре дана подношења унапред припремљеног плана реорганизације суду, са прегледом свих потраживања и процентуалним учешћем сваког повериоца у одговарајућој класи плана.¹⁹⁶ Реч је о обавезном елементу садржине унапред припремљеног плана реорганизације, па је и стечајни дужник који није обвезник ревизије у складу са наведеним одредбама Закона о рачуноводству и ревизије, дужан да достави ванредни извештај ревизора.¹⁹⁷ Подношење овог извештаја је од суштинског значаја за анализу стања у коме се налазе финансије стечајног дужника, а која је претпоставка успешне реорганизације.

Како формулисање плана реорганизације представља значајну активност у поступку реорганизације, у тој фази би требало консултовати све субјекте заинтересоване за пословање компаније. Мере реорганизације се могу односити на све домене пословања.¹⁹⁸ Најједноставнија је ситуација када се са малим улагањима изврши преоријентација на ону производњу за коју се истраживањем тржишта утврди да постоји

¹⁹⁵ Одговори на питања који су утврђени на седници Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда одржаној дана 08.11.2011. године, судска пракса привредних судова - Билтен бр. 4/2011).

¹⁹⁶ Чл. 156. ст. 3. тач. 5. Закона о стечају (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

¹⁹⁷ Одговори на питања који су утврђени на седници Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда одржаним дана 09 и 10.11.2010. године - судска пракса привредних судова - Билтен бр. 3/2010.

¹⁹⁸ В. Познанић, *op. cit.*, стр. 322.

висок ниво тражње. Могућа је и ситуација да се поједини организациони делови издвоје и самостално наставе пословање јер послују боље него остали.¹⁹⁹ У вези са мерама за реализацију плана истичемо да није довољно само навођење мера које Закон прописује, већ сваку меру треба разрадити у складу са следећим принципима:

- Одредити коме се поједина мера нуди, тј. на кога се односи;
- Проценити повериоца, или групу поверилаца, односно разумети њихова очекивања;
- Извршити процену ефеката који ће се датом мером постићи;
- Одредити рок у коме се мера спроводи или период почетка њене примене;
- Имати на уму циљеве предлагања појединих мера за реализацију плана и начин на који се мере могу најефикасније искористити.²⁰⁰

Тестирање ефеката мера на резултате пословања врши се да би се направиле пројекције резултата пословања и оценило да ли су они прихватљиви. Уколико пројекције покажу да то није могуће, онда је потребно изменити концепт и овај поступак понављати све док се не дефинише сценарио чијом би се реализацијом могли остварити циљеви реорганизације.²⁰¹

9. ЗАКЉУЧАК

Испитивање постављених хипотеза приликом израде овог рада резултирало је њиховим потврђивањем које ћемо образложити у наставку текста.

Прво, реорганизација као алтернатива банкротству јесте пожељна у постојећим економским условима (нарочито у земљама у транзицији) али, нажалост, често неизводљива. Неки од разлога су прекасно подношење планова реорганизације и неузимање у обзир "претеће неспособности плаћања" као стечајног разлога. Законодавац је наведено предупредио регулисањем поступка реорганизације по унапред припремљеном плану и поступка споразумног финансијског реструктурирања на начин који истиче низ позитивних особина у односу на редовну реорганизацију у стечајном поступку. Наиме, разумно је очекивати да ће привредно друштво чија управа на време

¹⁹⁹ На пример, погони за одржавање основних средстава који могу своје услуге да пружају самостално и другим привредним субјектима. Видети више: В. Малбашић, *op. cit.*, стр. 56.-57.

²⁰⁰ Д. Рађеновић, *Планови реорганизације и УППР - Практични аспекти припреме и реализације*, у: *Стечајни инструктор бр. 1*, Београд, 2014, стр. 112.

²⁰¹ В. Познанић, *op. cit.*, стр. 322. и 323.

установи финансијске потешкоће, прибећи подношењу УППР-а и на тај начин искористити бројне предности овог поступка.

Друго, по својој природи реорганизација је институт *sui generis* и као такав представља комплекснији али и функционалнији поступак у односу на раније институте попут принудног поравнања. Наведено је, између осталог, последица флексибилности поступка реорганизације, с обзиром на то да законодавац оставља широке могућности креаторима плана реорганизације чији је циљ заштита интереса и поверилаца и дужника.

Треће, законодавац је институту реорганизације дао заслужено место у Закону о стечају, а посебно његовим изменама и допунама из 2014. године. Иако одредбе Закона не пружају изричит одговор на питање приоритета поступка банкротства или реорганизације, тумачењем чл. 155. закључујемо да Закон донекле фаворизује поступак банкротства. Овај члан садржи додатне услове за покретање поступка реорганизације, поред постојања стечајних разлога који су јединствени за реорганизацију и банкротство, а то су могућност повољнијег намирења поверилаца у односу на банкротство и постојање економски оправданих услова за наставак пословања. Први услов је проверљив већ у фази припреме предлога плана, тачније приликом испитивања целисходности спровођења реорганизације. Постојање другог услова, међутим, утврђују економски стручњаци уколико су ангажовани, али суд свакако није овлашћен да испитује економску оправданост реорганизације. Судбина изјава и мишљења стручних лица у великој мери је препуштена гласовима поверилаца. У вези са овим, потребно је подстаћи законодавца на размишљање о чвршћој интеграцији стечајног судије у поступак реорганизације и његовој активнијој улози која је тренутно врло ограничена.

Четврто, последице лоше спроведених реорганизација које резултирају банкротством, не погађају само стечајне повериоце, већ се огледају кроз формирање лоших економских и социјалних прилика у друштву, што нарочито погађа земље у транзицији. Из тог разлога активности законодавца на овом пољу требало би да се заснивају на подстицајима за спровођење реорганизације.

Пето, основа за постизање позитивних резултата путем реорганизације стечајног дужника јесте уређење стечајног законодавства на начин који омогућава његову примену у специфичним околностима једног друштва. Следећи корак је успостављање функционалног институционалног и регулаторног оквира. Са аспекта побољшања институционалног оквира, требало би радити на професионализацији лица која учествују у поступку реорганизације, нарочито стечајних управника и стечајних судија. Са друге стране, адекватан регулаторни оквир подразумева спровођење државних мера у области

фискалне и монетарне политике које индиректно, али значајно утичу на привредна кретања. Претходно вршење процене целисходности спровођења реорганизације претпоставка је квалитетно конципираног плана реорганизације који на крају одређује њен исход.

Остаје нерешено питање целисходности обустављања стечајног поступка по правноснажности решења о потврђивању плана реорганизације, тим пре што до обуставе стечајног поступка спроведеног банкротством не долази одмах по доношењу решења о банкротству. С обзиром на одредбу чл. 1. Закона о стечају, према коме се стечајни поступак може спровести у правцу банкротства или реорганизације, а *de facto* реорганизација стечајног дужника се завршава са извршењем свих планом предвиђених обавеза, логичко размишљање наводи на закључак да би требало да и фаза извршења плана реорганизације буде интегрисана у стечајни поступак.²⁰²

У земљама у транзицији финансијска тржишта су још увек недовољно развијена. Економије ових земаља, па и Србије, иду у правцу истицања потребе за алтернативним процедурама попут реорганизације. Стога, планирање и спровођење поступка реорганизације представља значајан корак у постављању темеља за модерну управу привредних субјеката.²⁰³ Досадашње тенденције у примени института реорганизације воде потпуној замени редовних реорганизација УППР-ом, што има може бити објашњено његовим бројним предностима. Ипак, спровођење овог поступка је оправдано када се ради о привредним субјектима чије је пословање суштински одрживо тако да имају пословну перспективу, а главна препрека им је неповољан однос у билансу стања.²⁰⁴ У том смислу, од суштинске важности је правилно извршена анализа стања сваког конкретног дужника, како би се избегло пролонгирање банкротства усвајањем плана реорганизације са једне стране, и ликвидација оних чије пословање јесте одрживо, са друге стране.

Након темељнијег уређења стечајне материје доношењем Закона о изменама и допунама Закона о стечају 2014. године, очекујемо боље резултате у пракси спровођења реорганизације, док на теоретичарима права остаје "обавеза" давања сугестија законодавцу у погледу даљег усавршавања ових процедура, у складу са досадашњим резултатима постигнутим у пракси.

²⁰² У прилог овоме иде и праћење спровођења плана, односно вршење надзора од стране овлашћених лица, пре свега стечајног управника.

²⁰³ М. Јовановић Zattila, *op. cit.*, стр. 532-533.

²⁰⁴ В. Малбашић, *op. cit.*, стр. 22.

ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

- Велимировић Михаило, *Принудно поравнање у новом стечајном праву*, Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку, Ниш, 2006.
- Велимировић Михаило, Чоловић Владимир, Спасић Слободан, Миливојевић Недељко, *Актуелна питања стечајног права*, Бања Лука, 2008.
- Vance David, *Corporate Restructuring: From Cause Analysis to Execution*, Heidelberg, 2009.
- Гоган Патрик, *Интеграције, аквизиције и реструктурирање корпорација*, Нови Сад
- Група аутора, *Restructuring and special situations briefing*, German insolvency law reform comes into force on 1 March 2012.
- Дукић Мијатовић Мирјана, *Предлог плана реорганизације у светлу законских процедура стечајних закона у региону*, Право и привреда, бр. 4-6, Београд, 2011.
- Jark Peter, *German Insolvency Code revision summary of key changes*, str. 2, www.dlapiper.com
- Јовановић Затила Милена, *Побијање дужникових правних радњи*, у: *Право и привреда*, бр. 5-8, Београд, 2004, стр. 681-692.
- Јовановић Затила Милена, *Реорганизација или корпоративна рехабилитација као стечајна алтернатива*, у: *Хармонизација стечајног права и нови закон о стечајном поступку*, Ниш, 2006.
- Јовановић Затила Милена, *Повериоци у стечају*, Београд, 2003.
- Јовановић Затила Милена, Чоловић Владимир, *Стечајно право*, Ниш, 2013.
- Carter James M., *Business assessments in the function of foreign investment*, стр. 130-134, Тематски зборник радова – Страна улагања, Ниш, 2001.
- Касио Ф. Вејн, *Одговорно реструктурирање – креативне и профитабилне алтернативе отпуштању*, Нови Сад, 2003.
- Костовски Дејан, *Нека актуелна питања у развоју стечајног законодавства у Републици Македонији*, Хармонизација стечајног права и нови закон о стечајном поступку, Ниш, 2006.
- Малбашкић Владимир, *Реорганизација као мера за спречавање стечаја*, Београд, 2005.
- Martin Nathalie, *The Role of History and Culture in Developing Bankruptcy* 1977.
- Миленовић Дара, *Стечајни управник*, Право и привреда, бр. 7-9, Београд, 2010.
- Часопис Стечајни инструктор, тема: *Имплементација Закона о стечају и реорганизација у стечајном поступку*, бр. 1, Београд, 2014.

Мојовић Никола, *Venditio bonorum у римском праву и проблем стечаја у историји*, Хармонизација стечајног права и нови закон о стечајном поступку, Ниш, 2006.

Мрдовић Будимир, Неки аспекти новела Закона о стечају, у: *Стечајни инструктор* бр. 1, Београд, 2014.

Николић Немања, *Prerask: Америчко и српско решење*, Право и привреда бр 1-3/2011, Београд, 2011.

Николић Немања, *Унапред припремљени план реорганизације, упоредноправна решења, теоријски аспекти и практични примери*, Београд, 2014.

Николић Немања, Милан Маринсковић, *Унапред припремљен план реорганизације*, у: *Стечајни инструктор, Повериоци у стечају*, бр. 1. и 2/2015, Београд, 2015.

Павловић Љиљана, *Стечајни поступак реорганизацијом са унапред припремљеним планом реорганизације и положај и улога стечајног судије*, у: *Стечајни инструктор* бр. 1, Београд, 2014.

Пејић Кордић Наталија, *Неки аспекти института реорганизације*, Београд

Перић Младен Р, *Економски аспекти корпоративних банкротстава и стечајних процеса*, Београд, 2015.

Познанић Владимир, *Реорганизација предузећа кроз стечај*, Право и привреда, бр. 4-6, Београд, 2011.

Поробић Миралем, *Стечајни план реорганизације*, Правна ријеч, Бања Лука, 2015.

Радовић Вук, *Класификовање потраживања у поступку реорганизације*, Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку, Ниш, 2006.

Радуловић Бранко, *Стечај у Србији – чињенице, заблуде и ненамераване последице*, Београд, 2011.

Радуловић Бранко, Андрић Лука, *Споразумно финансијско реструктурирање – упоредно-права и емпијска анализа*, Београд, 2011.

Радуловић Бранко, *Унапред припремљени планови реорганизације и проблем негативне селекције*, *Анали Правног факултета у Београду*

Радуловић Бранко, *Унапред припремљени планови реорганизације у Републици Србији – упоредно правна и емпијска анализа*, Београд

Рајчевић Марко, *Опције стечајног плана*, *Зборник радова са регионалне конференције о стечају*, Бања Лука, 2008.

Ракочевећ Драган, *Реорганизација привредних друштава у стечају по закону о инсолвентности привредних друштава Републике Црне Горе*, *Зборник радова са регионалне конференције о стечају*, Бања Лука, 2008.

Ракочевић Драган, *Медијација у привредно-правним споровима и стечајним поступцима*, *Право и привреда*, бр. 4-6, Београд, 2011.

Ранђеновић Драган, *Планови реорганизације и УППР - Практични аспекти припреме и реализације*, *Часопис: Стечајни инструктор* бр. 1, Београд, 2014.

Ранђеловић Драган, *Најчешћа питања из праксе стечајног управника*, *Стечајни инструктор* бр. 1, Београд, 2014.

Riesenfeld Stefan Albrecht *Rehabilitation and reorganization of insolvent estates*, <http://www.britannica.com/topic/bankruptcy/Rehabilitation-and-reorganization-of-insolvent-estates>

Слијепчевић Драгиша, *Реорганизација стечајног дужника*, *Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку*, Ниш, 2006.

Спасић Слободан, *Prepack* као шанса за спрску привреду, *Право и привреда* бр. 7-9/2010, Београд, 2010.

Спасић Слободан, *Спорна правна питања и практични проблеми у поступку реорганизације*, *Зборник радова са регионалне конференције о стечају*, Бања Лука, 2008.

Спасић Слободан, *Предрасуде о стечајној реорганизацији у Србији*, *Заједничка конференција INSOL Европе и Агенције за лиценцирање стечајних управника Републике Србије*, Београд, стр. 49-61.

Срдић Михајло Р., Александар М. Мајкић, *Реорганизација као институт стечајног права у светлу измена и допуна Закона о стечају*, *часопис Стечајни инструктор*, бр. 1, Београд, 2014.

Falke Mike, *Insolvency law reform in transition economies*, Berlin, 2003.

Цвјетићанин Ненад, *Коментар закона о стечају*, Pro Vono, портал за бесплатну правну помоћ, <http://www.besplatnapravnapomoc.rs/prilozi-saradnika/komentar-zakona-o-stecaju/>

Чокић Мирела, *Ретроспектива усклађивања регионалне легислативе у контексту реорганизације стечајног дужника са прописима ЕУ*, *Европско законодавство*, Београд, 2014.

ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ

Закон о стечају Републике Србије (*Сл. Гласник РС* бр. 104/2009)

Закона о изменама и допунама Закона о стечају (*Сл. гласник РС*, бр. 104/09, 99/11 – др. закон и 71/12)

Закон о привредним друштвима (*Сл. гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон и 5/2015)

Закон о уређењу судова Републике Србије (*Сл. гласник РС* бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – др. закон, 78/2011 – др. закон, 101/2011, 101/2013, 106/2015 и 40/2015 – др. Закон)

Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (*Службени лист СФРЈ*, бр. 84/89 и *Службени лист СРЈ* бр. 37/93 и 28/96)

Коментар Закона о изменама и допунама закона о стечају (*Сл. гласник РС* бр. 83/2014)

Правилник о начину спровођења реорганизације унапред припремљеним планом реорганизације и садржини тог плана (*Сл. гласник РС*, бр. 37. од 01. јуна 2010. године)

Национални стандард за састављање извештаја стечајног управника за прво поверилачко рочиште, бр. 3.

Национални стандард о минимуму података које треба да садржи план реорганизације који подноси стечајни управник, бр. 6.

Национални стандард за вршење надзора над извршењем плана реорганизације, бр. 7.

Решење Привредног апелационог суда, Пвж. 566/2013. од 17.07.2013. године

Решење Привредног апелационог суда, Пвж. 45/2011 од 18.02.2011. године

Решење Привредног апелационог суда, Пвж. 351/2014 од 23.07.2014. године

Решење Привредног суда у Нишу, Ст. 988/2010 од 27.01.2011. године

Одговори на питања привредних судова који су утврђени на седницама Одељења Привредног апелационог суда одржаним 9. и 10.11.2010. године – Судска пракса привредних судова (*Билтен бр. 3/2010*)

Одговори на питања који су утврђени на седници Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда одржаној дана 08.11.2011. године, судска пракса привредних судова - Судска пракса привредних судова (*Билтен бр. 4/2011*)

САЖЕТАК

Предмет овог рада јесте критичко сагледавање института реорганизације, са теоријског и практичног аспекта, са кратким освртом на релативно нов институт *Prepack*. Уводни део рада на апстрактан начин приказује основна обележја института реорганизације, идеју на којој је он заснован, као и мотиве за уређење поступка реорганизације. Затим аутор указује на значај реорганизације као инструмента за ревитализацију привреде земаља у транзицији. Поред тога, приказани су и циљеви реорганизације у складу са одредбама Закона о стечају. Извршена је упоредна анализа неколико различитих модалитета финансијског реструктурирања привредних субјеката, у циљу истицања њихових предности и недостатака. Имајући у виду везу са законодавствима других земаља у овој области, аутор приказује ток историјског развоја института реорганизације у Србији, као и његова основна обележја у америчком и немачком правном систему. Посебан значај аутор придаје ширем сагледавању актуелног стања стечајног законодавства и последица реорганизације које посебно погађају земље у транзицији. Такође, нарочита пажња у раду посвећена је приказивању реалног начина функционисања института реорганизације у Србији. Последње поглавље подељено је у три наслова који говоре о значају адекватно уређеног стечајног законодавства; значају успостављања функционалног институционалног и регулаторног оквира; значају правилног вршења анализе целисходности спровођења реорганизације и састављања квалитетног концепта плана реорганизације.

Кључне речи:

реорганизација, стечај, дужник, повериоци, пракса.

ABSTRACT

The subject of this paper is critical analysis of the reorganization institution, from the theoretical and practical aspects, with a brief overview of the relatively new Prepack institute. The introduction of the paper, in an abstract way, presents the basic characteristics of the reorganization institute, the concept it is based on as well as motives for regulation of reorganization procedure. The author points to the importance of reorganization as an instrument for revitalization of the countries in transition. In addition, the aims of reorganization in accordance with the provisions of the Bankruptcy Law are presented. A comparative analysis of several various modalities of financial restructuring of economic entities, in order to emphasize its advantages and disadvantages was performed. Considering the relation with the legislation of other countries in this domain, the author presents the course of historical development of reorganization institute in Serbia, and its basic traits in the US and German legal systems. The author attributes special importance to the analysis of the actual status of bankruptcy legislation and the reorganization effects which have a special impact on the countries in transition. Also, special attention in the paper is paid to the presentation of the real mode of functioning of the reorganization institute in Serbia. The last section is divided into three subchapters about the importance of adequately regulated bankruptcy legislation; importance of establishing of functional institutional and regulation framework; importance of proper performing of the analysis of functionality of conducting reorganization and composing of the quality concept of a reorganization plan.

Key words:

Reorganization, bankruptcy, debtor, creditors, practice

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Јелена Антић рођена је 09.04.1990. године у Нишу. Завршила је основну школу „Ђеле кула” у Нишу 2005. године, а затим уписала средњу Трговинску школу у Нишу, смер трговински техничар. Године 2009. уписује основне академске студије права на Правном факултету у Нишу, које завршава 2014. године са просеком 8,21 и стиче звање Дипломирани правник. Исте године уписује мастер академске студије права, трговинскоправни смер, под менторством проф. Др. Милене Јовановић Zattile. Испите је положила са просечном оценом 9,00.

Током студија била је члан уредништва студентског часописа „Правник”. У јуну 2015. године засновала је радни однос у компанији Generali Osiguranje Srbija. Од осталих вештина истиче познавање рада на рачунару, као и виши средњи ниво знања енглеског језика.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада:

Наслов мастер рада: _____

Ментор: _____

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: _____

У Нишу, _____

Потпис аутора
